

DISTRIBUIÇÃO

INTERNA

SZÓVAL,

I. ÉVF. — 9-10. SZÁM

SÃO PAULO, 1982. JANUÁR 15.

BRAZILIAI MAGYAROK LAPJA

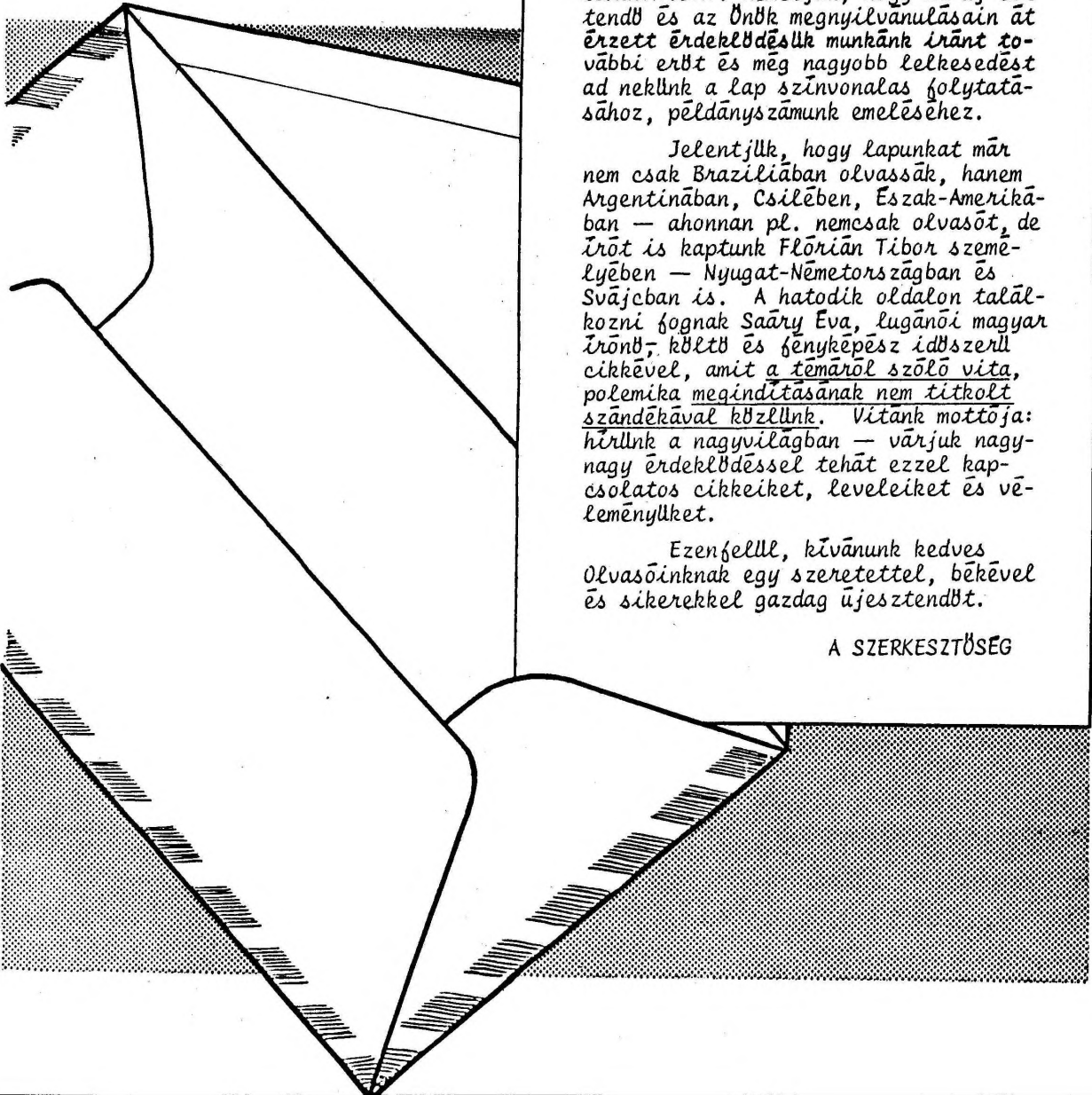
Kedves Olvasóink!

Karácsonyi és újévi ajándékként adjuk — és kérjük, fogadják szeretettel — dupla számunkat és a mellékelt füzetecskét, a SZÓVAL ELSŐ MAGYAR VERSEMUTATÓJÁT. Reméljük, hogy az új esztendő és az Önök megnyilvánulásain át érzett érdeklődésük munkánk iránt további erőt és még nagyobb lelkesedést ad nekünk a lap színvonalas folytatásához, példányszámunk emeléséhez.

Jelentjük, hogy lapunkat már nem csak Braziliában olvassák, hanem Argentínában, Csilében, Észak-Amerikában — ahonnan pl. nemcsak olvasót, de íróit is kaptunk Flórián Tibor személyében — Nyugat-Németországban és Svájcban is. A hatodik oldalon találkozni fognak Saáry Eva, luganói magyar írónt, költőt és fényképész időszerű cikkével, amit a témáról szóló vita, polemika megindításának nem titkolt szándékával közlünk. Vitánk mottója: hírlünk a nagyvilágban — várjuk nagy-nagy érdeklődéssel tehát ezzel kapcsolatos cikkeiket, leveleiket és véleményüket.

Ezenfelül, kívánunk kedves Olvasóinknak egy szeretettel, békével és sikerekkel gazdag újesztendőt.

A SZERKESZTŐSEG

Szabad fórum?

Még nem töltöttük be első évünket, próbálgatjuk csak a lábpraállás örömét, ismerkedünk a világgal — s a világ mivellünk.

Szándékunk, melyet — eddig legalább — megvalósítottunk hiszünk, hogy a kimondott okos szó, a papírra vetett értelmes gondolat erejével pótolni az elvesztett hazát, barátokat, szeretteiket a szétszórtságban, történeti — és nem történelmi — elkülönültségben élő magyaroknak.

Eddig — s reménykedünk, még hosszú időn át — helyet próbáltunk adni bárkinek, aki írásaival közlésre jelentkezett, egy-egy témában hitét, ismereteit, érzéseit, véleményét tartván érdemesnek publikálásra.

Mint már megtettük, hangsúlyozzuk ezúttal is: célunk a magyar nyelv és kultúra őrzése, ápolása, tanítva-tanulása, hiszen mi is együtt nővünk olvasóink érdeklődésével.

Ne vessen hát senki ránk követ, ha igyekszünk magunkat elhatárolni bármifajta politikai állásfoglalástól: a nyelvet szüleinktől tanultuk, személyes — Magyarországról való élményünk nincs, vagy alig van — pártoskodásunk személyes tartalom nélkül — véljük — hamis lenne.

Az eddig lehozott cikkek, riportok, tudósítások nemzeti életünk — otthon és külföldön — egy-egy korábbi, vagy időszerű eseményéről, tényéről adnak számot politikai, kulturális, vagy irodalmi területről — tükrözve a szerző felfogását a témában.

Am a magyar múlt igen sok eseménye — sajnos — még ma is számtalan vitára ad — adhatna — alkalmat. Tükröződik ez egy-egy megjelenő cikkre beérkező válaszok, levelek halmazában, ami igazán megdobogtatja kevésmúltú újságíró-szívünket: máris ismertek vagyunk.

Am örömlünk nem felhőtlen: a megjelenő cikkekben olvasóink néha a személyeskedés szándékát vélik felfedezni a szerző gondolatmenetében — s ennek megfelelően dült-hangú levélben tolmácsolják véleményüket, követelvény a mellékelve küldött — s immár valóban személyeskedő — válaszuk haladéktalan közlését.

S így már alapvetően eltorzul szándékunk a szabad fórum megteremtését illetően, hiszen rákényszerít, hogy megtagadjuk a kritika szabadságát, illetve a támadott — vagy annak vélt — személy védekezésének jogát. Am lapunk terjedelmének és anyagi lehetőségeinknek korlátai vannak. Bizonyos szűrés alkalmazása híján újságunk lapjai egyhamar megtelnének válaszokkal és válasz-válaszokkal — kontra, rekontra, szubkontra.

A vita szükséges. Megoldások, helyes konklúziók, ritkán születnek egy ember kristálytiszta, hibátlan gondolatából — de inkább több, vagy sok vélemény összecsapásakor. Létjogát azonban csak akkor nem tagadjuk, ha az értelem s nem érzelmek mérkőznek.

"Amit a gondolat tisztáz, az érzéseket az még nem teszi rendbe" — írja Illyés Gyula: Szellem és erdszak c. könyvében. S érzéseink rendbetétele addig nem látott összefüggések felvillanásakor — hisszük — mindenkinek belső ügye.

Van annál szebb cél, hogy közös erőfeszítésből a mi magunk fölkeszítésével gyermekeink magyarul tanítását, származásának öntudatát szeretnők életben tartani? Nem szégyellendő-e, hogy az a magyar kolónia, amely azon vitatkozik, kinek vannak megbízhatóbb adatai az Erdélyben megszüntetett magyar iskolák számát illetően, képtelen 1 (egy) rendes magyar iskolát fenntartani, vagy ha nincs, alapítani?

Szívünk bánattal teli, hogy a Magyarországon határain kívülrekedt magyarok kizáródásuk okain és okozóin inkább elmélkednek, semhogy alaphelyzetnek tekintvén állapotukat a kiutat kereső — és találni akaró — értelem vállára támaszkodva próbálnák megtölteni a fogalmakat: ez INNEN a miénk, amaz ONNAN a miénk.

A SZERKESZTŐSÉG

SZELLEMTUDOMÁNY

Kárpátalja

Dr. Mailáth István

Kárpátaljának nevezzük a Felvidék keleti részét: nagy-Magyarország északkeleti kapuját Lengyelország felé. Azt a területet, amelyet jelenleg Szlovákia határol nyugatról, Románia keletről, csonka-Magyarország délről, északról pedig a Kárpátok koszorújának a gerince zár körül, amely mögött a lengyelektől elvett terület révén Szovjet-ország iradatlan világa kezdődik.

Történelmi fontosságú terület ez. Ebben a térségben 4 járható úton lehet átkelni a Kárpátok egyébként áthatolhatatlan hegyei között észak-déli irányban. Jelesen a dukliai hágón, a vereckei szoroson, az uzsoki és jablonkai hágókon. Utóbbi mi tatár hágónak nevezzük.

Ezek az átjárók özönlöttek be északról a Kárpátmedencébe a IV. század során a vepidák, akikről tudjuk, hogy Erdély urai voltak egészen az avar birodalom összeomlásáig, Kr.u. 803-ig.

Meg van írva, hogy a hunok egy jelentős része is a vereckei szoroson nyomult be a Kárpátmedencébe. Ezen a szoroson lépték át a Kárpátok hegyláncát a honfoglaló Árpád vezér Kijev felől előrenyomuló törzsei is 896-ban és a Tatár-hágó volt Batu kán mongol áradatának az útja 1241-ben.

Tudjuk, hogy Róbert Károly királyunk (Árpád-házi V. István urunk unokája) ezeken a szorosokon át irányította észak felé a magyar áruk exportját Lengyelországba és a lengyelek közvetítésével a skandináv-, orosz- és porosz piacokra. Zseniális gazdaságpolitikai sakkhúzás volt Róbert Károly részéről, hogy az eladdig a Duna mentén a németek lakta tartományokba gravitáló magyar kereskedelmet elirányította Lengyelország felé. Mert a német kereskedők szemérmetlenül lefőltözték a kereskedelmi hasznót, amely a lengyel export esetében a magyarországi kereskedők zsebébe folyt be, ahonnan a király, adók és vám révén könnyen kiszedte a kincstár sápját.

Nagy Lajos királyunk országlása idején ez a Kárpátaljai terület volt az összekötő híd a lengyel és magyar királyságok között, amelyeknek közös királya Nagy Lajos volt. Történelemírásunk úgy emlékszik erre a korszakra, hogy három tenger mosta a magyar király országainak a határát.

Kárpátalján terült el nagyszámú vezérlő fejedelmünk: II. Rákóczi Ferenc birtokainak nagy része. A vereckei szoroson menekült ki ő maga is lengyelországi birtokára, amikor I. Lipót császár rosszindulatú kormánya perbe akarta fogni és a vereckei szoroson jött vissza 1703-ban, hogy kibontsa a Pro Patria et Libertate zászlók alatt lezajlott szabadságharcunkat.

1849-ben ezeken a Kárpátaljai hágókon nyomult be hazánkba I. Miklós cári orosz seregének a zöme. Itt próbálta őket feltartóztatni Kazinczy Lajos honvéd ezredes sebében összeszedett alakulataival, amelyek-

kel azonban csak gerilla hadakozás módszereivel tudta késleltetni az oroszok előnyomulását. Kazinczy Lajost, mint 15. tábornokunkat Haynau Aradon kivégeztette (a 14. vitértanú-tábornok Ormai-Auffenberg Norbert volt, akit már augusztus 22-én végeztetett ki Haynau).

Kárpátalja volt a színhelye annak a "Hegyaljai Akciónak" amelynek drámai eseményeit Bartha Miklós 'Kazárföldön' című könyvében írta meg és amellyel a magyar királyi kormány (1903-ban) a magyar állam pénzén létesített nagyszabású szövetkezeti hálózat segítségével akarta kiszabadítani a kárpátaljai rutén népet abból a szörnyű nyomorból, amelybe egyrészt a Rákóczi birtokosok 'örökölt' Schönborn bárók uralma, másrészt a lengyel földről bevándorolt kaftáros zsidók uzsorája döntötte ezt a hegyek között élő szláv népet. Egán Ede kormánybiztos volt a Hegyaljai Akció irányítója. Kiváló hozzáértéssel végzett tevékenysége megnyerte az erdőlakó rutének bizalmát. A hegyaljai akció a második év végére olyan sikerrel vonta ki a ruténeket a "kazárok" uzsora-kamatra felépített hitel-hálózatából, hogy a harmadik év elején, máig ismeretlen tettesek, orvból agyonlőtték Egán Edét, akinek a halálával a hegyaljai akció is lassan feledésbe ment.

1918-ban a trianoni "békecsinálók" Kárpátalját is kihatározták nagy-Magyarországból és ezt a területet is Csehszlovákiához csatolták, azzal, hogy messzemenő önkormányzatot fog élvézni a rosszemlékű Köztársaság keretén belül. Ebből persze semmi sem lett, mert Benesék elszabotálták az önkormányzat megadását.

Amikor azután 1939-ben Csehszlovákia széthullóban volt, a magyar királyi kormány 1939. március 14-én útnak indította a honvéd csapatokat, hogy védjék meg a lakosságot a partizánok garázdálkodásától és állítsák helyre a történelmi lengyel-magyar határt. Honvédségünk a hadparancs célkitűzését hat nap leforgása alatt teljesítette.

Fél év múlva, 1939 őszén, amikor Hitler leverte Lengyelországot, a kárpátaljai hágókon kereken 100.000 lengyel menekült át csonka-Magyarországra, ahol biztos menedéket találtak, mert a Horthy-kormány minden német nyomás ellenére kereken megtagadta a lengyelek kiszolgáltatását.

A II. Világháború során a kárpátaljai hágókat kisbarnaki Farkas Ferenc vezérezredes — akkor altábornagy — védelmezte az észak felől támadó szovjet orosz erőkkel szemben. Teljes sikerrel. A honvédség csak akkor adta fel állásait, amikor a román árulás következtében a szovjet orosz erők Debrecen felől bekerítéssel fenyegették.

A II. Világháború után Szovjetország bekebelezte ezt a területet a Szovjet-orosz Birodalomba. Hogy milyen jogon? Az USA kormánya által támogatott elvi szempont alapján: elviszem — pont.

Igy történt, hogy az orosz politikai hatalom, először a történelem során megvetette a lábát a Kárpátmedencén belül, aminek nemcsak a jelenben van hatalmi túlsúlyt előidéző következménye, hanem főleg a jövőben lesz, adott esetben, olyan kihatása, ami ugyancsak kellemetlenül fogja meglepni azokat a nagyhatalmakat, amelyeknek tudatlanságtól ragyogó "államférfiai" kezlegyintéssel hagyták jóvá az orosz térfoglalást a Kárpátmedencében. Mert a történelem tanúsága szerint az a nagyhatalom, amely a Kárpátmedencében uralkodik, direkt ura a Balkánnak, indirekt pedig — minden atombomba nélkül is — ellenőrzése alatt tartja az Adriai tenger térségét, Itália északi részét, Morvaországot és Ausztriát egészen a Bódeni tóig.

A Trianonban összekontárkodott Kárpátalja nemcsak a Kárpátok völgyeiben szorongó ruténlakta térségre terjed ki, mert ehhez a területhez hozzászabták Beregszász, Csap, Ungvár, Munkács, Körösmésző lényegesen magyarlakta többségű városait, valamint azokat a magyarok-lakta sík területeket is, amelyek ezen városok körül terülnek el, gyakorlatilag a Tisza északi folyásától északra. Jelenleg az oroszok — természetesen orosz perspektívában szemlélődve — Zakarpatje-nak, azaz Kárpátontúl-nak nevezik ezt az ujdonsült tartományukat. A magyar lakosság nagyrészét elhurcolták vagy kiutálták. Közvetlenül a II. Világháború befejezése után történt, hogy a színmagyar Nagydobrony községet szőnyegbombázással eltűntették a föld színéről, mert valamiért megharagudtak a lakosságra. Értesüléseink szerint jelentékeny az ukránok betelepítése a Kárpátok oroszországi térségéből. Ennek ellenére még sok magyar szót

lenet hallani a fentebb említett városok utcáin és a sík területek magyar falvaiban. A városi felírások azonban csak orosz nyelven, cirill betűkkel olvashatók. Vannak magyar elemi iskolák, intenzív orosz nyelv-tanítással. Sőt, Kárpáti Igaz Szó címen magyarul író újság is létezik, főszerkesztője Balla László író.

A rutének történetét szláv részről Alexej Petrov írta meg. Az általa legendákból megtisztított, tudományos történelmet még Benes Ede is elismerte, amikor Ungvárott tartott beszédében Petrovra hivatkozva kijelentette, hogy "a ruténség békésen és fokozatosan szivárgott be, északról a XII. századtól kezdve a XVIII. századig, mint pásztor és földműves népesség", t. i. arra a zord, hegyvidéki területre, amely a magyar nonfoglalás idején, okmányokkal igazoltan lakatlan terület volt. A betelepülést tehát nem céltudatos hatalmi akarat, hanem egyeseknek új életlehetőséget kereső szándéka irányította mindvégig. A magyarság, együttélésünk hosszú évszázadai során mindig jó viszonyban élt a ruténnel, akik Rákóczi harcai során kiérdemelték a "gens fidelissima" címet. Ugyanilyen hűséggel vettek részt az 1848-as közös szabadságharcunkban is. Ők voltak a Magyar Birodalom egyetlen nemzetisége, amely nem támadta hátba azokat, akik felszabadították őket a jobbágyságból. 1918-ban az ungvári rutén Nemzeti Tanács Kárpátalját a magyar állam keretében óhajtotta megtartani. Döntésüket azonban Masaryk és Benes szétintrikálták Trianonban.

Amikor 1939-ben, rövid időre visszafoglaltuk Kárpátalját, a magyar királyi kormány 1940/41-ben a következő állami iskolákat tartotta fenn a hazatért országglakosok gyermekei számára:

523 rutén népiskolát	—	1.787 osztállyal
46 magyar "	—	297 "
50 szlovák "	—	182 "
8 német "	—	32 "
6 román "	—	24 "
3 zsidó "	—	9 "

A tanítók között 1.727 rutén, 291 magyar, 79 szlovák, 17 német, 20 román és 9 zsidó volt. A három gimnázium 1.631 növendékét 26 rutén, 25 magyar, 2 szlovák és 6 orosz tanár tanította.

A fenti adatokból kitűnik a lakosság nemzetiségi összetétele. Kárpátalja ma orosz alapossággal elszigetelt terület, ahonnan kevés, vagy semmi olyan adat nem szivárog ki, amelyből következtetni tudnánk arra, hogy a kétségtelen többségben lévő rutén lakosság lelkesedik-e, vagy sem a nagy orosz ideológia elfogadásáért.

Származás

Váci Mihály

Nem az jelleli a származást, rangot, hogy kikre büszke valaki, de az, hogy bvele kik büszkélkednek, s kik szokták nevét féltve mondani.

En nem mások érdemével dicsekszem: nem azzal kezdem, — honnan származom. Tenni szeretnék valamit elbősz, hogy kitűnjön: ki fogadhat fiának, kinek rokonságára van jogom.

Szeretnék olyat tenni, — ő csak egyszer! miről meglelt fiára ismer sok egyszerű, távoli rokonom! S míg tettemet emlegetik, s komoly szavakkal nevezgetnek engem, bk dicsekednek, büszkén, én helyettem: — „Közülünk származik!”

CONFETARIA "ODEON"

MAGYAR CUKRÁSZDA

HÁZI MAGYAROS SÜTEMÉNYEK

DOBOS TORTA
RIGÓ JANCSI
MANDULA TORTA
SOMLÓI GALUSKA
KRÉMES BÉLES
TÜRÖS BÉLES
POZSONYI KIFLI
DIÓS BEIGLI
MÁKOS BEIGLI
ALMÁS RÉTES
MEGGYES RÉTES

Tel: 258-5930

R. Maria Antonia, 80 - São Paulo

BORBÉLY LÁSZLÓ

Hűtőszekrények és mosógépek javítása és felújítása. — Orvosi rendelők festése.

R. Frederico Abranches, 118 • Tel: 220-0305

Hírünk a világban

Saáry Eva

Pár év késéssel, most került csak kezembe Benedek Istvánnak, az odahaza élő, jónevű orvosirónak (aki mellesleg Benedek Elek unokája és Benedek Marcel fia) "Magyar fa sorsa" című tanulmánya, amelyben azonos kesereg, hogy irodalmunk (főleg a regényekről beszél) legjobb alkotásai sem tudnak tért hódítani Nyugaton, beférkőzni a nyugati "irodalmi köztudatba". Hosszas latolgatás (beszélgetések sorozata) után arra a következtetésre jut, hogy azért nem, mert "a magyarokat nem szeretik".

Tetszetős tétel és főként igen egyszerű. Valami olyan, mint mikor az egyszerű diák hazamenve a kedves mamához, azzal mentegette rossz jegyeit, hogy "a tanítónéni pikkel rám".

De vizsgáljuk meg közelebbről az állítást (az ilyen pofonegyszerű "igazságok" mindig ellentmondást váltanak ki belőlem. A világ dolgai — az érzelmek, gondolatok, na és a siker! — mindig bonyolultak, vitathatók). Igaz-e, hogy nem szeretnek bennünket? Pont bennünket!

MINDENKI MÉRNÖK ÉS PROFESSZOR

Ha körülnézek itt, Svájcban, a kétségtelesenül meglévő ellenszenv az idegenekkel szemben elsősorban a — mindent felvásárolni akaró és tudó — németek, valamint az olasz elbizonytalan ellen irányul. A magyaroktól még a berni idegenrendőrségnek is jó a véleménye, mert aránylag gyorsan beilleszkednek a szorgalmuk, tehetségük folytán nagy százaléuk (90%?) hasznos polgárrá vált. Ami pedig a svájci átlagembert illeti, ha "haragszik" a magyarokra, az inkább irigység. Mint ahogy egyszer valaki rám is támadt: "Maguknál mindenki mérnök és professzor!" (a svájci egyetemek tanárainak kb. 20%-a magyar!).

A franciák esetében még sokkal egyszerűbb a helyzet. Ők menthetetlen nyárspolgárok ("szürkék", ahogy honfitársaink nevezik őket), sznobok — és sovíniszták voltak, vannak és lesznek, akik számára minden idegen "sale étranger" (piszkos külföldi).

A németek? Újra nyiladozik bennük "felsőbbrendűségük" tudata, s nemcsak a magyarokkal (akik, valljuk be, a második világháború alatt valóban "vonakodó szövetségesek" voltak), hanem már a "Volksdeutsch"-okkal, a mi egykori svábjainkkal is foghegyről beszélnek. Egyébként alig hinném, hogy bármelyik keleti nációt jobban szeretnék nálunk.

KI AZ A VERNE GYULA?

De sorolhatnám tovább a nyugati országokat. Mindenütt többé-kevésbé hasonló (néhol — például az olaszoknál — irányunkban inkább kedvező) érzelmi hozzáállást találnék. Ami pedig Amerikát és a többi kontinenseket illeti, tudják egyáltalán, hogy kik és hol élnek a magyarok?? Számukra Európa létezik csak, amelyben mindenféle kis nációk nyulcsögnek — bosszantó, apró problémáikkal állandó zavarokat okozva. Az amerikaiak földrajzi (irodalmi!) tájékozottságára hadd álljon itt két nem-magyar példa. Oriana Fallaci, a híres olasz riporternő írja le "Ha meghal a nap" című könyvében beszélgetést az amerikai Űrközpont, a NASA igazgatójával. Mikor Fallaci csodálkozva megjegyezte, hogy a rakéták kilövési helye pontosan megegyezik azzal a földrajzi ponttal, amit Verne Gyula előre megálmodott, az igazgató hülvösen kérdezte: Ki az a Verne Gyula? Valami rokona magának? — A másik példa sem szívderítőbb. Az amerikai C.I.A. igazgatójához befutott egy franciaországi helyzetjelentés, amelyben kulturális kérdések, többek között a világhírű francia író, Sartre neve is szerepelt. Az igazgató átnevezte az összefoglalót és piros ceruzával aláhúzta Sartre nevét: Nézzenek utána, ki ez az ember!

De Amerika messze van. Térjünk vissza Nyugat-Európához. Mielőtt felállítanánk a "nem szeretés" nagyon is kényelmes tételét, érdekes volna egy statisztikát csinálni, hány cseh, lengyel, román, jugoszláv vagy bulgár neve ment át az "irodalmi köztudatba"? Egy páran (nem sokan!) ismerik Sienkiewiczet, Tristan Tzarát, Ionescot, Kafkát, Hašeket... Aztán? Viszont láttam Ady szép olasz kiadását is (az olaszoknál elég szép

számmal forognak magyar könyvek!), az "Ember tragédiája" pedig itt, a lugánói iskolában kötelező olvasmány; sőt, az elemista olvasókönyvben, legnagyobb meglepetésemre, megtaláltam Gárdonyi Géza egyik versét, amely így kezdődik: "Feljött a hold a Tiszára/Csend borult a földre, fára..." — Aztán, vannak a Nyugaton "beépültek": Hans Habe, Koestler Arthur, Horváth Ödön, Arnothy Kriszta, stb. (Ezt is fel kellene mérni egyszer!).

Mindent összevetve: Nem optimális a helyzet. Lenne még sok kívánivaló, de nem csak a magyarok, hanem az összes közép-kelet-európai nép irodalmának nyugati elismeretése dolgában!

A fentiek alól egyedül az orosz irodalom kivétel, de nem azért, mert Dosztojevszkij és Tolsztoj óriás, hanem azért, mert van mögöttük egy hatalmas ország (hatalom), amelyből egyszerűen nem lehet nem tudomást venni. Ha Tolsztoj, teszem fel, bulgár vagy albán, nyilván a kutya sem ismerné.

Tehát, nem hiszek túlságosan a tételben, hogy nagy (vagy közepes) alkotásainkat azért nem ismerik Nyugaton, mert "ellenkeznek" irántunk. Inkább az a helyzet, hogy közönyösek minden közép-európai kis nép kultúrájával szemben (lustaság, szellemi szűklátókörűség és befogadóképesség, illetve képtelenség kérdése), mi pedig nem vagyunk elég erőszakosak, ügyesek, nincs diplomáciai és üzleti érzékünk, hogy áttörjünk közönyük falát.

* *

De nem akarok mégsem megállni Benedek István (s mások) tételének egyszerű tagadásánál. Második helyen elfogadom — mint "munkahipotézist" — hogy nem szeretik a magyarokat. — De miért??

Nézzük először a felsorakoztatott érveket:

FAJI KÉRDÉS

1./ "Magyarország mindig ék volt Európa testében, idegen anyag". Tehát elsőrendűen faji kérdésről van szó! Nem vagyunk sem szlávok, sem germánok, sem latinok. Rendben van, aláírom, még akkor is, ha a magyarságban rengeteg az idegen elem, mert az asszimilálódott idegenek teljesen átvették a magyar "faji" tulajdonságokat; sajnos, az olyan rosszakat is, mint a nagyozás, a hencseregés, a kőtekedés (de az elbonytalan jókat is: túlzott idealizmus, fellegekben járás, naivság).

2./ "Előbb nomád lovas nép, aztán a feudalizmus bástyája, később izgága bajkeverő, majd panaszos rokon..." Hat, minderről lehet vitatkozni pro és kontra. Bele sem fogok. Az viszont már igen rosszul hangzik Benedek István szájából, hogy:

A DISSZIDENSEK ÁRADATA

3./ "Utoljára a disszidensek áradata se sokat használt a hírnevünknek". En inkább az ellenkezőjét mondanám! A '45-, de az '56 után érkezők legtöbbje is már vezető állást foglal el a szakmájában, s ha nem is "magyarodik", rendszerint mindenki tudja róla, hogy magyar, s sikerének pusztá ténye javítja népünk hírnevét. Ezenfelül sok mindenkivel beszélget is, átvive a köztudatba olyan dolgokat (például Trianon!), amelyekről eddig keveset, vagy csak hamisat tudtak. A fentiekhez jön azoknak a nyugati magyaroknak szép száma, akik — komoly ismeretek birtokában — tudatosan szolgálják "hírünket a világban" (történészek, írók, művészek, stb).

"HITVÁNY NEMZET VAGYUNK"

4./ De idézzük tovább Benedeket: "...a disszidensek könyvei közül csak azok arattak némi sikert, amelyek ócsárolják a hazai viszonyokat, vagyis mintegy alátámasztják azt a külföldi nézetet, hogy hitvány nemzet vagyunk". Ezen, persze, már érdemes elgondolkozni. Valóban létezik egy tudatos magyarellenes propaganda-kampány, de ez nem elsősorban Nyugatról, hanem az anyaországból indul ki. Alig akad nyugati magyar például, aki ne szégyenkezne az itteni televíziókban vagy mozitermekben bemutatott magyar filmek nagy része láttán. A mi könyveink lehet, hogy támadják (nem a hazát, hanem) a hazai kommunista rendszert, de ezek a filmek lejáratták a magyar nép egészét, amikor butának, primitívnek, gonosznak és gyávnak ábrázolnak bennünket, nem is szólva arról, hogy "hányásig hangoztatták a gyalázatos vádat, miszerint ez a nemzet úgy ahogyan volt, fasiszta népből állott". (Idézet egy otthoni író leveléből). Természetesen, ez utóbbiban némelyik nyugati írónkat is el lehet marasztalni, de ez külön téma lenne. Lényeg, hogy íróinknak (itt és ott) nem a nemzeti öntudat és a nemzet hírének a rombolása lenne elsődleges feladatuk (ma!), hanem mentése! Még azt is szépíteni kellene a világ előtt, ami igaz, nemhogy vájkálni erősen vitatható "bűnökben"!

5./ Benedek Istvánnak azt is mondta valaki, hogy "semmilyenek" — "proteus-nemzet" vagyunk. — Miért, a többiek (ebben a szép, okos huszadik században!) valamilyenek?? Az vesse ránk az első követ, aki...

6./ Sukósd Mihály egyik cikkében pedig így fogalmazta meg az "okot": "Tenyérszi ország, a függetlenség mindenkor nosztalgiaival, mintákat utánzó belső szerkezettel, világbirodalmakhoz igazodó külpolitikával, nagyhatalmi játszmák felvonulási terepeként, kényszeredett szövetségesként, keveset számitó ellenségként, leverett forradalmakkal, diadalmasan helyreigazító ellenforradalmakkal".

Ezért "nem szeretnek" bennünket? Szerintem, inkább sajnálatraméltóak vagyunk a fentiekért, s a nyugatiak időnként szánnak is bennünket, amikor éppen nincsen más dolguk...

* *

Összefoglalva: A fenti érveket (talán az első kivételével) mellébeszélésnek érzem.

Ha "nem szeretnek bennünket" (?), az elsősorban attól, feltől (sokszor irigy-lésreméltó) tulajdonságaink miatt van.

Túlságosan szeretjük a szépet, a csillogást (Jirasek külön fejezetet szentel könyvében a magyar vitézek pompás ruháinak leírására), nem tudunk megmaradni (szerényen) a társadalmi ranglétra alsó fokán, hencegünk, nagy a hangunk, s ha valami nem tetszik, túlságosan hamar odaültünk (nálunk azonnal folyik a vér!).

Rossz hírünk keltésében nagy szerepe volt — sokáig kigyóként keblünkön melengett — nemzetiségeinknek is! Annak a szervezett romboló propagandának, amelyek (a Triant megelöz időkben) a románok, csehek, stb. folytattak ellenünk (Gábor Áron mondja, hogy területeinket nem elvették, hanem "eldokumentálták!").

Végül, a már fentebb említett "fasizmus" hangoztatása. Ez, ha van is benne igazság, olyan mértékben semmiképpen sem állja meg a helyét, ahogy azt egyesek — Keleten és Nyugaton — hangoztatják.

Sok zsidó barátom van, köztük szép számmal olyan is, akivel higgadtan, józanul el lehet beszélgetni mindenről (mert csak ilyen eszmecsere lehet a kölcsönös megértés, megbocsátás és a problémák orvoslásának eszköze. A gyűlölet újabb gyűlöletet szül, a bosszú bosszút — a végtelenségig. Az egyik múltkor gondterhelten megjegyezte: — A nemzetközi zsidóság, sajnos, magyarellenes.

Majd hozzátette:

— Persze, a magyar zsidókat sem szeretik! Azt mondják, mi vagyunk a "zsidóság holt ága". Nem találunk bennünket elég szolidárisoknak, túlságosan költ bennünket a magyarságunk. Ezen túl pedig: ránk is irigykednek! Két erős karakterű nép optimális tulajdonságait egyesítve, kiemelkedünk a többiek közül, gyorsabban csinálunk karriert!

A végére, a legvégére hagytam még egy érvet, amit (a fentiekre beszélgetve) a ticinói magyar egyesület titkára vetett ellen, már kicsit ingerülten:

— "Nem szeretnek" bennünket? Mi lenne, ha egyszer úgy tennék fel a kérdést: Hát mi kit szeretünk?? Szeretünk-e valakit? Ne ringassuk magunkat illúziókban: Mi csak önmagunkat szeretjük!

Bizony, ezen is érdemes, ezen is el kell gondolkozni.

Lugánó, Svájc, 1981. végén.

A Churrascaria Piroška

vezetése alatt megnyílt a

MAGYAR ROTISSERIE

Házi készítményű harapnivalók:

KIFLI	MÁJAS- ÉS VÉRESHURKA
TEPERTŐS POGÁCSA	FRISS KOLBÁSZ
RÉTESEK - PALACSHINTÁK	ABÁLT SZALONNA
IMPORTÁLT PAPRIKA	FÜSTÖLT KOLBÁSZ
TORMA	MALAC KOCSONYA
HERINGSALÁTA	FRISS TEPERTŐ
PAPRIKA KRÉM	HERINGEK
HÁZI LEKVÁROK	HÁZI SAVANYÚSÁGOK

Készletek:

BORJUPÖRKÖLT	BORJUSÜLT
TÖLTÖTT KÁPOSZTA	LECSŐSKOLBÁSZ
KACSHASÜLT	MALACSHASÜLT

Komplett vacsorák háznál való megrendezését is vállaljuk.

RENDELÉSEK, FELVILÁGOSÍTÁSOK az alábbi címen és telefonon

Al. Joaquim Eugênio de Lima, 766

Jardim Paulista

Tel: 289-3586

GONDOLAT

Tizenhat millió magyar hitével

Flórián Tibor

Nem New Yorkból, Amerika és modern világunk Babeléből írom ezeket a sorokat. Ott, mint a Szabad Európa Rádió Magyar Osztályának munkatársa 23 és fél évig az amerikai és a világpolitika boszorkánykonyhájának álltje fölé hajolva kellett élnem. És kint az utcákon az acél és a beton temetbje vett körül. Látna és szitok, brüngb nyelvzavar, síkoltó szírenek, az önmaga érdekeit néző brüzs és a gyűlölet hullámai csaptak fölé az égig s azt kellett látnom, hogy az embert és a magyart a politika és az anyagi javakért folytatott harc úgy választja szét, mint a szakadék a hegynek két oldalát. A templomok, a lélek és a hit menedékei pedig mint elárvult gyermekek úgy térdeltek az óriás, gögöcs felhőkkel körbevéve.

Ez volt az a korszak, amikor a tudomány, az irodalom, a művészetek és a hírközlési eszközök megfertőzték egyénei közül egyre többen hirdették, hogy "az Isten halott" s a politika, a gazdaságtudomány s az ész hiálkodó mutatóvanyai dntik el az ember sorát, építik fölé számára a boldogabb jövőt. S íme alig néhány évnek kellett eltelnie, hogy az ígért boldogságtól egyre távolodó emberek, minden felekezethez tartozó milliói tömegei tegyenek New Yorkban és szerte Amerikában hitükkel vallomást II. János Pál pápának.

Most nem a Babel tornya alatt írok, hanem egy New England-i kisváros melletti hegyoldalon, erdők, tavak és patakok szomszédságában. Itt a természettel együtt élek. Közel mindnyájunk anyjához, a Földhöz. Közel ahhoz, ahonnan jöttem és ahova visszatérek. A társadalom és a politika álarca már nem takar többé. Azt adhatom, ami vagyok és arról tehetek vallomást, amit érzek. Örömmel élek az alkalommal, hogy 1981 sorsterhes hónapjai után messzire kiálthatom: a csúggesztő hírek és gonosz jelek sem vették el hitemet. Nem tartom reménytelennek helyzetünket. A szemét és a por fölé is ott ragyog a nap, csak fölé kell tekintenünk. A rút és a torz vigyort feledtetik magyar írónk, lelkészeink, tanítónk, tanáraink, festőink, színészeink, énekeseink, muzsikusaink, a nemzetünkkel hű lelkek szépsége, a templomainkban áhitattal elmondott magyar ima, a magyar versek, amelyeket sorstársaink, vagy gyermekeink és unokáink szavalnak. A nemzet-halált legyőzi az anyák, akik a

hatalom akarata, az brüngb suttogása ellenére is magyar gyermekeket akarnak. A zsarnokokat és besügókat legyőzi a tiszta emberi szív. Az idegen tankok fölé magyar gyermekek légiója áll, ha végre életre hívjuk őket.

Itt az ideje, hogy megértsük: nem a világ megváltása a mi feladatunk, csak a magyarság megmentése. Az otthon és kisebbségben és szerte a világon, szöványokban élő nemzet, a világ-magyarság bsszegyűjtése egyetlen óriási szívdobbanásban. Nincsen nekünk sehol a világon kllbn célunk. Az önérdék hajszolásának ideje elmúlt. Csak egyetlen vágy áll: a szabadságé. Mindenhol és minden magyarnak!

Célunk csak magyar cél lehet és ezért kell rámutatnunk arra, hogy az út, amelyen a körülöttünk kavargó világ halad, a romlás felé vezet. A szeretet, a szépség, a lélek tagadása felé, az anyag reménytelen brütsnébe, a semmi brüvényébe.

Nekünk tehát viharfelhők alatt is hitet kell sugározni. A jelen bbtétsége mögött meg kell éreznünk a holnap derengő hajnalát.

Hiszek a bennünk élő világosságban és akarásban, mely keresztllíti a bbtétség falát. Hiszek a szépségben, mely a szenny fölé is virágot állt. Hiszek a madárszárnyú gondolatban, mely a pokol bugyra fölé az ég fénylő magasságai fölé repül. Hiszek a jövőben, mert a tbténelem és a természet tanított meg arra, hogy minden csak átmenet. Még a halált is — mint az éjszakát a nappal — egyre megújuló élet váltja fölé. Miért ne váltaná fölé akkor a brütsné a szabad élet, a megkbtétségek lazuló és szlllő, de 36 év óta jelenlő béklyóit a flüggelenség?

Derült és hitet kell adnunk 1982-ben mindenkinek. Nemcsak a fáradt és reményességüket vesztett bregeknek, hanem fiainknak és leányainknak is. Utmutatást kernek és a magyar jövő építésének példáját várják tőlünk. Mutassuk fel tehát minden áldozatra való hajlandóságunkat. Mutassuk fel a bizonyosságát annak, hogy nemcsak önmagunkért állunk, hanem magyar sajtónkért, iskoláinkért, intézményeinkért, egyházainkért, népünk céljaiért az egész Kárpát-medencében és mindenhol a szétszórtságban.

Úgy építsünk és dolgozzunk, hogy gyermekeinkben és unokáinkban is bntartsuk magyar Hazánk szeretetét, fölszabadításának vágyát és azt az egyre erősbődő kívánságunkat, hogy az öt világtájon szétszört 16 millió magyarság bsszefogását és testvéri együttműködését megvalósítsuk.

Adja Isten, hogy ezek a sorok is erőt és biztatást adjanak ehhez a munkánkhoz: a magyar jövő építéséhez! (N. Milford, Erdőszállás)

BIENAL '81

Szabó László riportja

"Örültek kiállítására!", "értelmetlen művészet", "kozmetopolita irányítású", "dekadens kispolgári kiállítás", hiszoglak mindenfelől a kritikák, de mondjanak bármit is, a kiállításcsarnok 32600 négyzetméterén volt mit nézniük az érdeklődőknek — 250 művész, 30 országból több, mint 1000 alkotás: ilyen volt a Parque Ibirapuera-ban a 16. BIENAL.

A BIENAL művészi termékei bizonyos konzervatív légkört árasztottak. Visszatérés történt az un. tradicionális kifejezési módszerekhez, mint festészet, szobrászat, stb. Hová lettek az újító művészek úttörő kompozícióikkal, amelyek néha zseniális, máskor kritika-alatti eredményeket értek el? Tagadhatatlan: ez a kiállítás semmi esetre sem

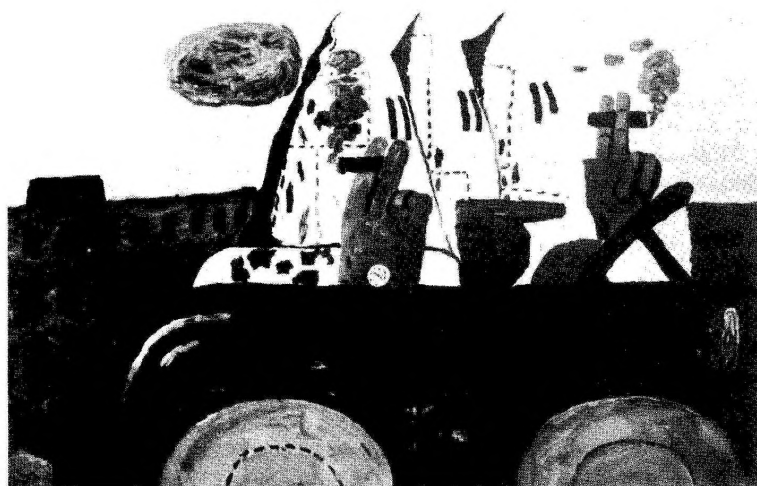

Paul Delvaux: Hódolat Verne Gyulának (1971)

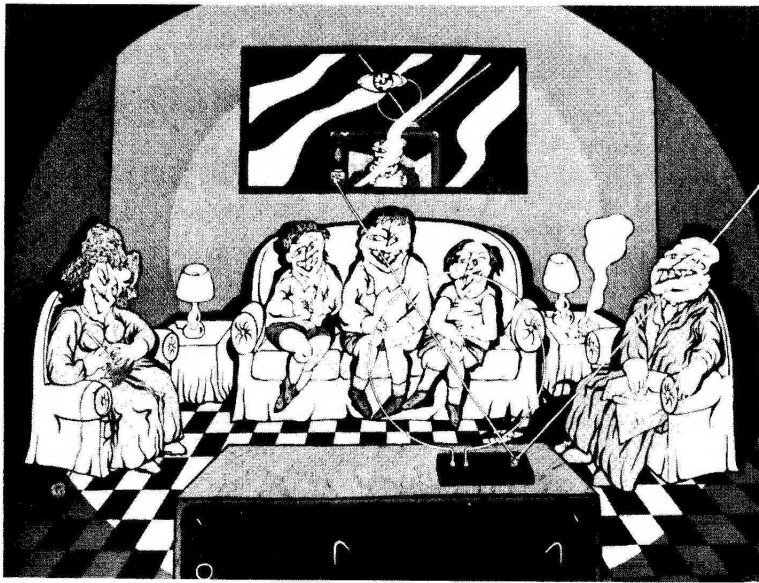
volt annyira polémia-keltő, provokatív, mint a megelőző 15. Sőt, azt lehetne mondani, nagyon "jólnevelt" volt.

Bár Cr\$ 150 milliót költött az állam a kiállítás megrendezésére, azonnal felhívta figyelmünket a híres nevek hiánya. Mint fő attrakció a "dadaista" Marcel Duchamp volt kihirdetve, de mivel műveit más országban állították ki, helyette a belga Paul Delvaux, 84-éves szürrealista festő volt a kiállítás kimagasló pontja. Képei templomokat, utcákat, tereket, állomásokat ábrázolnak, ahol mindig jelen vannak különös, fiatal, szép asszonyok, többször meztelenül, vagy színes, romantikus ruhákban.

Figyelemre méltók voltak még az USA-i Philip Guston metaforikus képei; Lilia Valbuena venezuelai művésznő gumiból

Philip Guston: Sétálás - Olajfestmény (1969)

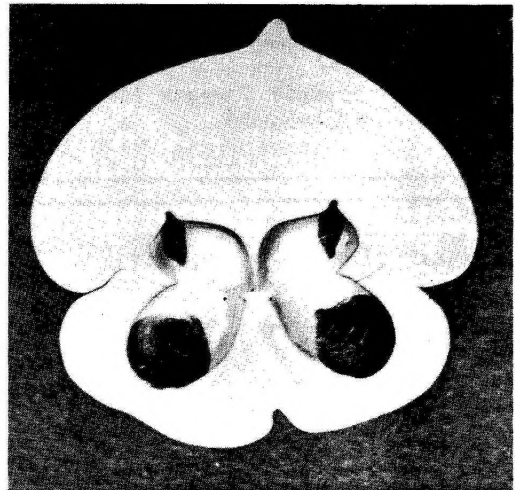
José Luiz Pascual: Családban (1981)

készített nem éppen karcsú hölgyei; a spanyol José Luiz Pascual társadalomkritikai karikatúrái és az új nyelvezetet kutató irányzatok: televízió, xerox, fényképészet, diapozitívok — kísérletek. Magyarországot két művész nő képviselte: Jávor Piroska és Stefániai Edit. Kisméretű, zománczott fémplaketteik szépek, kidolgozottak, de sajnos, majdhogy el nem veszték a kiállítás hatalmas méreteiben.

Elvesztette a művész a kapcsolatot a közönséggel? Egyre érthetlenebb a művészet? Vagy talán mégis ez a helyes út? Millió kérdést tehetünk föl, de akárhogy, pro és kontra között, a művészet iránt érdeklődőknek a BIENAL véleménybővítő program volt.

Stefániai Edit: Csalat

Jávor Piroska: Éjjeli lepke

**MM
É V**

A MAGYAR MÉRNÖKÖK ÉS ÉPÍTÉSZEK VILÁGSZÖVETSÉGÉNEK

BRAZILIAI TAGOZATA

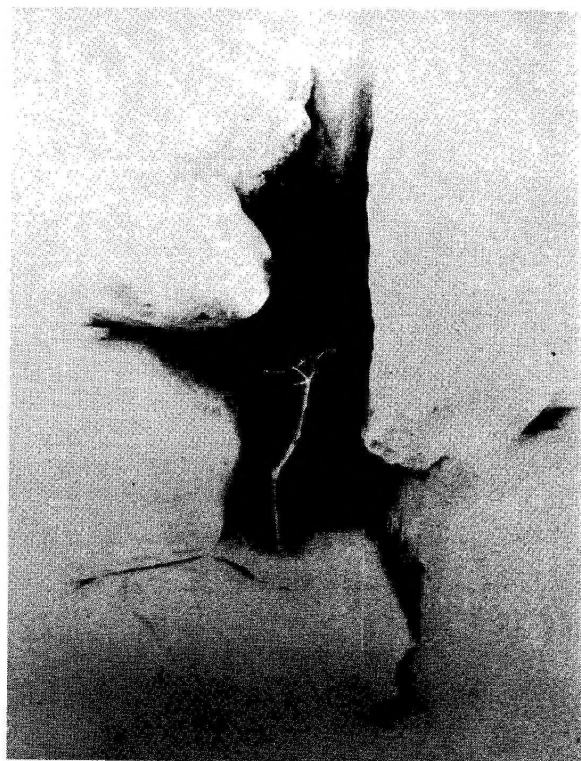
EZÚTON KÍVAN BOLDOG ÉS JÓREMÉNYSÉGEKKEL TELJES ÚJESZTENDŐT

Kívánjuk, hogy a különféle szervezetekhez való tartozás ne elválasszon, hanem összetartsen bennünket magyarságunkban, amiben egyek vagyunk mi itt külföldön és otthon Magyarországon élők is. Ezen összetartozás szolgáljon keretként az Egyetemes Magyar Érdekek felismeréséhez és kérünk mindenkit, hogy ennek az ügynek a támogatásaként fogadják el közzeledésünket, miként viszont mi is ezt tesszük az elkövetkezendő évben, 1982-ben.

*Karol Broniatovski (Lengyelország):
Újságpapírfigurák*

*Sotiris Sorogas (Görögország):
Tűskebokor*

OLVASSA, TÁMOGASSA LAPUNKAT !!

SZÓVAL,

Rua Sergipe, 270
01243 - SÃO PAULO - SP
Tel: 256-1241

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

Hársi Ernő, Szabó László, Gyuricza Gábor,
Bálint Emese, Koszka Árpád, Fenyvesi Ági,
Lajtaváry Dani.

Olvasószerkesztő: Tényi Gyula

Pénztáros: Zágon Kati

A névvel ellátott cikkek nem feltétlenül
azonosak a Szerkesztőség véleményével.

APRÓHIRDETÉSEK

Kis család magyar, középkorú, disztíngvált szakácsnőt keres, bentlakással. Jelentkezni lehet: Montag Róbertnél, Rua Itapitanguí, 221 - Pacaembu - Tel: 65-5700.

CIRKON BRILLIÁNS

Még szakértő is nehezen különbözteti meg a valódi briliáns-tól. Nagy választékban ajánlunk kerek, ovális, szív, szögletes, stb. alakúakat, különböző karát-nagyságokban. Tel: 61-5103 - D. Yalis

Egy költemény - - két fordítás

Mindig érdekes megfigyelni és összehasonlítani, miként látja, hogyan ülteti át anyanyelvére ugyanazt a verset két vagy több fordító. Közünk itt egy brazil lírai költeményt és annak két magyar fordítását.

Ez volt az első brazil vers, amit a Rio de Janeiro-ban élő magyar író, Rónai Pál lefordított, még egészen fiatal korában, Magyarországon. És tíz évvel később, tőle teljesen függetlenül, kevéssel Brazíliába érkezése után, Ráth Károly szintén lefordította. Ők ketten csak 1979-ben találkoztak személyesen és feleltek föl kölcsönösen egymás fordítását.

A MOÇA DA ESTAÇÃOZINHA POBRE

RIBEIRO COUTO

Eu amo aquela estaçãozinha sossegada,
Aquela estaçãozinha anônima que existe
Longe, onde só se faz uma breve parada...
Na casa da estação, que é pequena e caída,
Mora, a se estiolar, uma menina triste.

À chegada do trem, mal erguendo a cortina,
Ela espia por trás da vidraça que a encobre.
Muita gente do trem para fora se inclina
E olha curiosamente o rosto da menina,
Tão anônima quanto a estaçãozinha pobre.

O trem parte.. Ficou na distância, esquecida,
A estaçãozinha.. e a moça triste da janela..
Mas vai comigo uma lembrança dolorida...
Quem sabe se a mulher esperada na vida
Não era aquela da estação, não era aquela,
Aquela que ficou lá para trás, perdida?

A LEÁNY A SZEGÉNYES KIS VASÚTÁLLOMÁSON

Szeretem azt a távoli, csendes kis vasútállomást,
A messzi névtelen, ahol a vonat csak megáll éppen
S már megy is tovább, és az utasok nem láttak mást,
Csupán egy sápadón halavány, szomorú arcú lányt,
Ki ott lakik az állomás kicsiny épületében.

Kinéz az ablakon, —ha vonat érkezik megint—
A kopott kis függőnyt, mely arcát elfödte, félrehajtva;
A kíváncsi népség a zajos vonatból kitekint
Fülrészve orcáját a lánynak, ki éppoly névtelen, mint
A kis meszelt állomás: búslakodik elhagyatva.

A vonat elindul a kíváncsiakkal és velem,
De ott marad az állomás és ablakában a leány,
Am engem folyvást kísér egy fájdalmas sejtelem:
Ki tudja, az asszony, akit az Élet szán nekem,
Nem volt-e az, ott az állomás-ablakban, nem volt-e tán
Az, akit kegyetlenül elnyelt a végtelen?!...

(Ráth Károly fordítása, megjelent a "Délamerikai Magyar Hírlap" 1950. január 20.-i számában, S.P.)

LÁNY A VIDÉKI ÁLLOMÁSON

En nagyon szeretem azt a vidéki csendes
és névtelen megállót, hol nincsen forgalom
s hol éppen csak megáll egy-két percre az expressz.
Kopott kis állomás, meszelt fal, unalom
és az ablak mögött egy lány, ki egyre les, les.

Ha befut egy szerelvény, függőnye félve rezdül
és kémlel kifelé a csukott üvegen,
míg a hosszú vagon sor ablakain keresztül
kíváncsi utasok néznek ki hidegen
és bámulják a lányt, ki a szobában bent ül.

Egy fütty... s a messzeségben már elnyeli a köd
a házat és a lányt — mi rohanunk a gyorsal.
Csak én érzem, hogy engem valami odaköt,
és kérdezem: nem ő volt a várva-várt, örök,
az egyetlen asszony, kit nekem szánt a sorsa,
a hervadó bús lány a tüllfüggöny mögött?

(Rónai Pál fordítása, megjelent a "Santosi versek" című műfordítás-kötetben, "Officina" kiadás, Budapest, 1940.)

Bartók Béla

(II. rész)

Koszka Árpád

A népzene

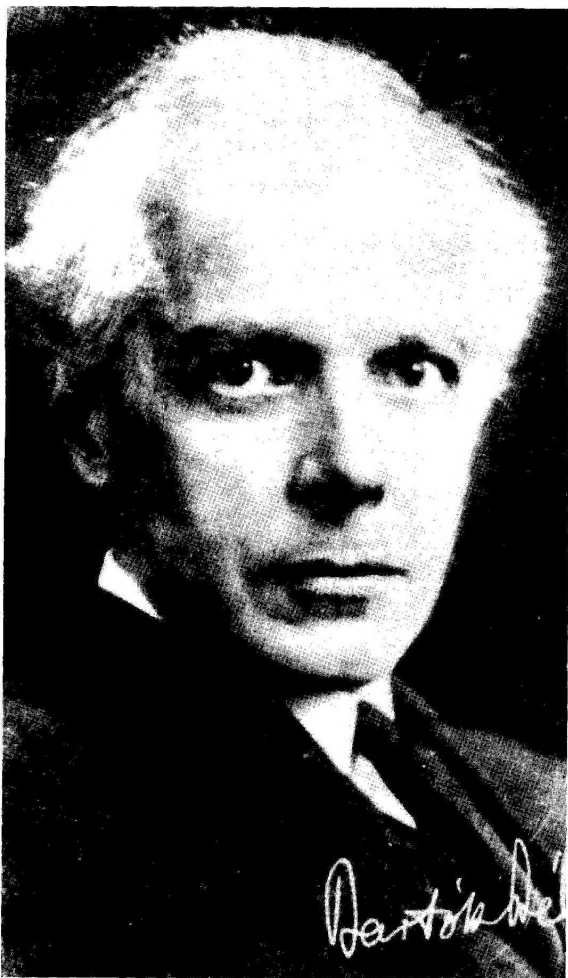
Az út hosszú volt: messziről jutott el Bartók a népzenehez. Emberi-erkölcsi fejlődése akadémiai évei idején kettős törvényt szabott. Az egyik zenéje magyarságát, a másik új hangvételét követelte. Természetes volt, hogy egységük megvalósításához a kezébe eső zenei örökséget használta fel. Magyar anyagként a XIX. század magyar romantikájának népies műdal-, és verbunkoszenéjét hagyták rá elődei; korszerű fegyverzetül pedig a XIX. sz. Németországból sarjadt zenekari apparátusa kínálkozott. Elkerülhetetlenül be kellett azonban következnie annak a válságnak, amelyet a két üszszetevő ellentmondása váltott ki. Bartók sem kerülhette el Liszt Ferenc tapasztalatát: a népies műdal kopottan érzelmes lírájáról ezúttal is hamar kiderült, hogy a kor zenébe formált világképének igényeit most még kevésbé elégítheti ki, mint húsz-harminc évvel azelőtt, Liszt idejében.

Bartókot munkájában a fentemlített ellentmondás egyrészt arra kényszerítette, hogy a kora egyes társadalmi rétegeinek tet-szű népies zenestílus lényeges vonásait a maga terveinek és méreteinek megfelelő-, sajátosan sűrített nemzeti hanggá szűrje le. Másrészt figyelmét a modális zene történelmi rétegei és a kelet-európai népzene orosz dialektusában élő hagyatéka felé irányította. Ez a kényszer Bartókot saját hazája népzenejének legmélyebb rétegeihez vezette. Kodály Zoltán mindezt egyszerűen foglalja össze: "A Liszt-féle magyarság határán állva írta meg (Bartók) a Kossuth-szimfóniát, majd az op. 1-es Rapszódia zongorára, majd zenekarra, az op. 3-as I. szvitet. De merre tovább? Erre nincs már út, nincs újabb mondanivaló. Ekkor kezdett a népdal iránt érdeklődni". Olvassuk tovább Kodály fejtegetését: "Az akkori magyar zenei légkörben nem volt könnyű a népdalhoz eljutni. Telítve volt a levegő az 50-es — 90-es évek dalterméseivel. Ez volt a műveltebb körök népdala, de nagyrészt a nép is átvette, s

könnyen tévedésbe eshetett akárki, hogy ez a népdal. Mikor (Bartók) úgy látta, hogy ez a stílus nem termékeny magasabb műfajok számára, indulatosan igyekezett lerázni magáról... Első szörványos népdaljegyzései 1904-ből valók... 1905-ben az Etnográfiában megjelent első gyűjtése, majd 1906-ban megjelent dolgozata (A magyar népdalstrófa szerkezete). Nagy figyelemmel tanulmányozta, behatóan kérdezősködött a gyűjtés módjáról, a néppel való érintkezésről. Megismerkedett a fonográf-felvételekkel. Saját rendszeres gyűjtése 1906-ban kezdődött Vésztő környékén..."

Ezek a gyűjtési tervek már 1904-ben színre kerülnek egy hűgának írt levelében: "Most új tervem van: a magyar népdalok leg-szebbjeit össze gyűjteni, s a lehető legjobb zongorakísérettel mintegy a műdal nővőjára emelni. Ez arra volna jó, hogy a külföldi ilyen gyűjteményből megismerhesse a magyar népzene. Jó magyarjainknak persze ez nem való. Ezek írtóznak minden komoly dologtól. Sokkal jobban ízlik nekik a megszokott cigányos slendrián, amelyetől minden művelt külföldi világgá fut..."

De Erdély vonzott... Bartók Üsztöndíjat kér és 1907-ben elindul Csík, Gyergyó és Kolozs megyére gyűjtőútra. A felfedezések igazolták vonzódását az erdélyi népművészet felé, mert "megtaláltam a székely dal-típusokat, amiről nem hittem, hogy léteznek" — mondja. Ezek a regies-, ötfokú (pentatónikus) dallamok voltak. A felfedezés korszakos jelentőségét a magyar zenekultúra fejlődésére Kodállal együtt szinte első pillanattól felismerte Bartók. A nemzet zenei művelődésének új, mélyebb jelentősége, a vele járó népművelési, művelődéspolitikai feladatok, kötelezettségek és beláthatatlan lehetőségek sugallták első népszerűsítő népzenei publikációjuk gondolatát, ami már 1906. decemberében megjelent. Címe: "Magyar népdalok énekhangra zongorakísérettel". A húsz megjelent népdal felét Bartók látta el zongorakísérettel, a többi Kodály. Az előszóban együtt írják feladatuk célját: "...hogy a nagyközönség megismerje és megkedvelje a népdalt". A válogatásban a szerzők valóban gondosan ügyeltek, hogy a publikált dalok bőséges képet adjanak a magyar népzene sokrétű világáról, de ne is legyenek elriasztóan idegenek a népies műdalhoz szokott fülüknek. Ennek a célnak vetették alá a feldolgozás módját is. Vezető elvük szerint a népdalra "úgy kell szabni a köntösöt, hogy el ne akassza a lélegzetet... a kíséret mindig csak az elveszett mezőt és falut igyekezzen pótolni". Végül kitűzi az előszó a népszerűsítő munka végső célját:

"A magyar társadalom túlnyomó része még nem elég magyar, már nem elég naiv és még nem elég művelt arra, hogy ezek a dalok közelebb férközzenek a szívéhez. A magyar népzene a hangversenyteremben (!) — különösen hangzik ma még. Hogy egy sorba kerüljön a világirodalom remekeivel és a — külföldi népdallal. De megjön az ideje ennek is. Mikor majd lesz magyar házi muzsika... Mikor nemcsak a ritkaságok néhány kedvelője tudja majd, hogy másféle 'magyar népdal' is van a világon, mint a 'Kítka búza' és az 'Ityóka-pityóka'".

Bartók már az első magyar népdalkutatási útja óta tisztában volt azzal, hogy a szomszéd népek zenéjének ismerete nélkül a magyart sem ismerhette meg, összehasonlítási anyag hiánya miatt. Így, magyar népdalgyűjtései mellett, szlovák, oláh, majd később arab (1911) és török (1938) gyűjtőutakat végzett. Mindezekre az útakra úgy készült fel, hogy előbb megtanulta a vidék nyelvét annyira, hogy felvételeit saját maga tudta lejegyezni (Bartók a magyar nyelven kívül

a németet, franciát, angolt, spanyolt, román, szlovákot, arabot, törököt és az orosz is ismerte).

De tulajdonképpen, hogyan hatott Bartók hangzattani elképzeléseire ez az óriási népzene-gyűjtési munka? Önéletrajzában így nyilatkozik: "Mind e paraszténekek tanulmányozása azért volt számomra döntő jelentőségű, mert rávezetett arra, hogyan függetleníthettem magam teljesen az eddigi dűrmoll-rendszer egyeduralma alól. Mert a gyűjtés útján nyert dallamkincs túlnyomó és éppen legértékesebb része a régi egyházi hangnemekben, vagyis a görög- és bizonyos még primitívebb (pentatónikus) hangnemekben mozog... kiderült, hogy a régi, a mi műzenénkben többé nem használatos hangsorok egyáltalában nem veszítették el életképességüket. Alkalmazásuk újszerű harmonikus kombinációkat is lehetővé tett". Az 1907 után következő néhány évnek különösen zongoradarabjai között számtalan első fokú harmonizálást találunk. Ilyen remekművek, a dallam karakterének csodálatos harmóniai kiemelései a "Gyermekeknek" sorozat darabjai. De különböző arculattal, újabb és újabb ötletek megvalósulásaként jelennek a "Tizennégy Bagatell", a "Tíz könnyű zongoradarab" és a "Vázlatok" sorozataiban is. Ez utóbbiak már valóban a népzene módális-pentaton hangzásaiból fakadtak; egy test, egy vér harmóniák.

A meg nem értés

"Negyedik opuszomtól kezdve írt műveim... nagy ellentmondást keltettek Budapesten. A meg nem értés oka egyebek között az is volt, hogy az újabb zenekari művek majdnem kivétel nélkül meglehetősen tökéletlen módon kerültek előadásra: nem volt sem megértő dirigensünk, sem alkalmas hangverseny-zenekarunk. Mikor a harc nagyon kiéleződött, 1911-ben néhány fiatal zenész, közöttük Kodály és én is, megkíséreltük egy Új Magyar Zeneegyesület alapítását. A vállalkozás tulajdonképpen célja egy önálló hangversenyzenekar szervezése volt, mely az újabb és legújabb zeneművészeti alkotásokat elfogadható módon adta volna elő". Bartók önéletrajzában ez a részlete az UMZE néven megalakult egyesület létrejöttének indítékait sorolja elő. A sokasodó jelek, hiányosságok és gyarapodó erők egybevetése érettnek mutatta az időt az UMZE létrehozására.

A kezdet nem lehetett valami biztató. Az első hangversenyen, 1911. november 27-én, csak Róna Dezső operaénekes működött közre, Bartók és Kodály népdalfeldolgozásaiból énekelt a műsor első és második felében. Egyébként Bartók zongorázta végig az estét. Fellépett a második UMZE estén is, de a következő két hangversenyen azonban már sem ő maga, sem művei nem szerepeltek. Az ötödik kamaraestre már sor sem került. Az UMZE terve meghiúsult, Bartók pedig ezért is, még még sok másféle személyes kudarc miatt 1912. táján teljesen visszavonult a nyilvános zenéi élettől.

A kísérlet fájdalmasan mutatta meg, hogy a modern zene szeretete csak néhány nyíltabb tekintetű fiatal muzsikusként: maroknyi csapatuk minden buzgalma és tudása hiábavaló volt a közönyt hangversenyközönség fellelkesítésére.

Az 1912-es évet egy férfikari népdalfeldolgozás, a "Négy régi magyar népdal" mellett csak egy jelentős Bartók mű jelzi: "Négy zenekari darab", op. 12: Preludio, Scherzo, Intermezzo, Marcia Funebre. Megírása után 9 évig hevert hangszeretlenül, tíz év múlva, 1922-ben játszották először. A "Négy zenekari darab"-ot Kodály, keletkezési idejének megfelelően, a két színpadi mű, "A kékszakállú herceg vára" és a "Fából faragott királyfi" közötti alkotó állomásként ítélte meg: "...mindkettőjükre utal: a Gyászinduló mintegy az opera tragikus utóhangja, az Intermezzo elégikus visszacsengése. A Preludio és a Scherzo pedig a királyfi napfényesebb birodalmát idézi".

A következő év dátuma csak zongoradaraknak egy kisebb sorozatán áll, a Reschöfsky Sándorral együtt szerkesztett "Zongoraiskola" Bartóktól származó darabjain (már 1907. január óta Bartókot kinevezték a Zeneakadémia tanárává, a nyugdíjazott Thomán István utódaul). Itt-ott már feltűnik rajtuk egy "Mikrokozmosz"-ig mutató jel, mint régebben a "Bagatellek", vagy a "Vázlatok" között. Űres azonban az 1914-es év zeneszerzői krónikája.

Annál nagyobb méretekben, minden addig felülmúló, szakadatlan munka eredményeivel bontakozott ki azonban folklorisztikai tevékenysége ezekben az években. A gyűjtőutak természetesen az iskolai szünetekben zajlottak le, nyáron, a karácsonyi-félévi, vagy a húsvéti szünetben. A karácsonyhoz, az újévhez és a húsvéthoz kapcsolódik a népszokások tekintélyes része, ezek pedig a

BARTÓK BÉLA

zeneszerző, zongoraművész és REZIK KÁROLY gondokaművész hangversenye B. DUDUTZ AGNES úrnő közreműködésével 1922. év február hó 24-én a Kulturpalota nagyltermében.

PROGRAM, MŰSOR

1. SCARLATTI: 2 zongoradarab

2. BARTÓK:

- a) „Tizenöt magyar paraszti dal”
- b) 6. (harmadik változat)
- c) 7-13. (három darab)
- d) II. Bartók-zs. (három változat)
- e) Esti a székelyeknél
- f) Medveéne

3. BARTÓK: Régi székely népdalok.

- a) Isteneim, isteneim...
- b) Tölök a nagy erdő útját...
- c) Asszonyok, Asszonyok...
- Énekli: B. Dudutz Agnes

4. DEBUSSY: Preludes

- a) Danseuses de Delphes
- b) La puerta del Vino (Wine)
- c) Les feés sont d'exquises danseuses
- d) „General Lavine” eccentric (Rit. Rit.)
- e) Les collines d'Encausse

5. BARTÓK:

- a) Jullia. (op. 14.) Allegretto-Scherzo
- Móra mára—Szerenata
- b) Román népi táncdallamok
- c) I. román tánc

Tudományi és Művészeti Akadémia

1922

1922

1922

1922

1922

gyűjtő Bartókot különösen érdekelték. Román gyűjtése közben, különösen a román karácsonyi népszokásokat kísérő sajátos műfaj, a kolindák keltették fel figyelmét.

A gyűjtőmunkával együtt járt a kiadás gondja, ám Bartók Kodálllyal együtt mindent megtett, hogy tudományos munkájának eredményei napvilágot lássanak.

Az eredmények közlésének érdekében készült Kodálllyal közös beadványuk 1913-ban, a Kisfaludi Társasághoz. A magyarországi népzenei gyűjtés rövid történeti áttekintése után magyar gyűjtésüket publikálásra ajánlották fel a Társaságnak. Beadványuk szövegét az Ethnographia egyik száma közölte. Az eredményét hiába várták. Az átfogó, rendszeres kiadás kezdetét Bartók már nem érthette meg.

* *

Forrásmunkák: 1) Ujfalussy József, "Bartók Béla" - 3. kiadás. 2) Csikvári Antal, "Zenei kistükör" - 2. kiadás. 3) Bónis Ferenc: "Visszatekintés: Kodály Zoltán - Összegyűjtött írások, beszédek, nyilatkozatok. 4) László Ferenc: Bartók dolgozatok. 5) Piller Gedeonné: Bartók Béla: halálának 25. évfordulóján (São Paulo).

FIGYELŐ

A közgazdaságpolitika válsága és ridegsége

Lengyelország válságba került és a világ szeme rajta. De győtrődése mindössze az eddig felmerült egyetlen és legdrámaibb lényegét tárja fel az alapproblémának, amely egész Kelet-Európában fellelhető: a rugalmas gazdaságpolitika majdnem teljes hiányát.

Lengyelország nem egy újabb szocialista-ellenes láz terjeszt; egy megfelelőbbre formált kép az, ami bombaként szórja szilánkjait. Még nehéz megközelítést adni a szomszédos kommunista országokra gyakorolt kézenfekvő politikai veszteségről, de a gazdasági veszteségek elkerülhetetlenül nagyok lesznek. A már amúgy is feszes kelet-európai gazdaságok újabb-, Lengyelországnak adandó segítségre kényszerülnek, miközben kevesebbet fognak kapni az innen várt tételből. Ezen túl a Nyugat, amely óvatosságot mutatkozik, sokkal inkább fog vonakodni hiteltügyi-, vagy kereskedelmi segítség adásában.

A Kreml által irányított hat kelet-európai ország: Lengyelország, Magyarország, Kelet-Németország, Csehszlovákia, Románia és Bulgária számára a kérdés magja, hogy a centralizált tervezésű gazdaságok még jobb időkben is találkoznak nehézségekkel és különösen rosszul felkészültek nehezebb viszonyokra. Ebben az időszakban, amikor a közgazdasági erők szintje naponta változnak, kétségbeejtően merevnek mutatkoznak. A rendszer, amely nem jutalmazza a jó gazdasági döntéseket, de bünteti a rosszakat, táplálja az elégtelenséget.

Még a lengyel válság előtt jónéhány kelet-európai vezető elkezdte felülvizsgálni és módosítani gazdasági taktikáját. "Különbséget látok a rendszerek és azok gazdaságpolitikája között" — kommentálta Paul Marer, az indianai Egyetem kelet-európai szakértője. " — Egyre több az egyéni megnyilvánulás a nehézséggel kapcsolatban, mellyel valamennyien szembenéznek".

Magyarország visszatérően van a piac hagyományos tényezőihez. Kelet-Németország kiterjedt adminisztratív változtatásokat hajtott végre orosz mintájú szocializmusában, remélvén annak működését hatékonyabbá tenni. Csehszlovákia fékezi gazdaságát, amíg

eldőntheti, követi-e, vagy sem Kelet-Németország vagy Magyarország példáját. Bulgária is a takarékoságot választotta és egy-, a szovjetektől való nagyobb függőséget. Eközben Románia távol tartja magát bármilyen változtatástól, lakossága változatlanul a legszegényebb Európa keleti részén.

EGY TAKTIKAI HIBA

Lengyelország dolgozói a blokk legátfogóbb gazdasági változását keresik. Eközben elkövették a nagyon is nyilvánvaló módszertani hibát, felfedvén politikai céljaikat — és fizetnek érte. Most hát Lengyelország szocializmusának győtreleme fokozódott a katonai uralommal.

Más kelet-európai országok egyelőre nem látszanak követni a lengyel utat. Mégis, a hasonló gazdasági problémákkal való küszködés elhintheti az elégedetlenkedések magját. A kelet-európai kommunista országokban, ahol a kormányok nem választás eredményeként uralkodnak, a népszerűség a gazdasági sikeren át valósul meg.

Nem véletlen, hogy a magyar vezető, Kádár János, nemzetileg népszerűbb, mint akárki más Európa keleti részén. A magyar üzletek zsúfolva vannak a fogyasztási cikkek széles választékával, nagyrészt a vállalkozást jutalmazó gazdaságpolitika eredményeként.

A VÁLTOZÁS KORLÁTAI

A politikai következményektől való félelem az, ami valószínűleg a legnagyobb akadály a gazdasági változtatásnak Kelet-Európában. Sokan a kommunista vezetők közül azon a lehetőségen aggódnak, hogy a gazdasági enyhítés elkerülhetetlenül magával hozza a politikai szabadság készletét — s ez az a valami, amit ők és a szovjetek csak kis adagokban képesek elfogadni.

Úgy Magyarországon 1956-ban, mint Csehszlovákiában 1968-ban, amikor az orosz tankok erőszakosan visszaállították az "igazhitőséget", a politikai és gazdasági reformok egybefonódtak. A Szolidaritás merész politikai követelése a szabad választásért Lengyelországban, annak általános elfogadásával működésbe hozták a katonai elfojtást.

" — Magában a gazdasági reform keveset képes módosítani —" a kelet-európai problémákon, érvelt Mario Nuti, az angliai Birmingham Egyetem Orosz- és Kelet-Európai Intézetéből. "A megoldás csak politikai lehet" — állítja.

KÖTÉLTÁNC - LAZA KÖTÉLEN

Am Kádár Magyarországon tizenhárom éven át, kevés biztonsággal bár, de nagy gazdasági változtatásokat hajtott végre, apró politikai lazításokkal egyesítve; elegendően kicsinyekkel, hogy ne okozzanak fejfájást az egypártrendszerű kormánynak.

Kádár sikere és a Szovjetunió saját gazdasági problémái hajlandóbbá tették a Kreml-et néhány változás elfogadására az orosz mintájú szocialista rendszeren a többi kelet-európai országban.

A szovjet elnök, Leonid Brezsnyev friss prágai nyilatkozata szerint "a gazdasági arcvonal mindannyiunk számára fő arcvonallá vált"; következzék hát egy vázlat Európa keleti országainak gazdasági helyzetéről:

Kelet-Németország kihívóan néz szembe a nehéz időkkel. Kelet-Európa többi országaival ellentétben, Berlin tovább tartja nagymérvű beruházásait és kölcsönfelvételeit és eléri a Nemzeti Bruttó Termék 5%-os egészséges évi növekedését. Néhányan Nyugaton úgy gondolják, hogy ez veszélyeket rejtethet magában. Ha Kelet-Németország nem csökkenti kölcsönfelvételeit — véli a bécsi Összehasonlító Gazdasági Intézet — "keményvalutában mért tartozásainak kamat-növekedése az elkövetkező öt évben elérheti a 25%-ot, aminek ellenőrzése már bonyodalmakkal járhat". Egy viszonylagosan magas életszínvonal tartása ellenére a kelet-német vezetők mégis a népesség még jobb kielégítésére kényszerülnek. A keletnémetek kb. 70%-a minden este nezi a nyugatnémet televíziót és látja, hogy mi nincs a saját üzleteikben.

MAGYAR FÜGGŐSÉG

"Szélsőségesen nehéz helyzetbe kerültünk a lengyel válság miatt" — figyelmeztetett egy magyar közgazdász. "Félúton vagyunk reformjainkkal, időre és a Kelet-Nyugat közti nyugodt légkörre van szükségünk azok megfelelő befejezéséhez". A súlyos függőség a külkereskedelemben és a nyugati tartozás, amely cca. 8,5 billió dollárra tehető — a legnagyobb a keleti országok között — erősen sebezhetővé teszi a mostani helyzetben.

Ennek ellenére a magyar tervezők eltökéltek látszanak az elbrehaladáshoz. Az ország új intézkedéseket hirdetett meg a magánszektor kibővítésére, hogy közelebb juthasson a konvertábilis forint megteremtéséhez.

Az utolsó hetekben a csehszlovák vezetés keménynek mutatkozott közgazdasági dilemmáival szemben, drasztikusan szigorú intézkedések bevezetésével láthatóan még nehezebb helyzetre készíti föl lakosságát. Nyugati nézőpontból Csehszlovákia jó kondícióban van: nyugati tartozása mindössze 3,8 billió dollárt tesz ki. Ennek ellenére az óvatos közlőpolitika az ország fejlődésének fájdalmas elmaradását eredményezte. Ipari elavult, beruházási szükségletei nagyok.

Az 1968-as közgazdasági és politikai enyhítés szomorú tapasztalata a jelenlegi helyzetben még inkább óvatossá teszi a csehszlovák vezetőköt mostani-, hasonló intézkedésekkel szemben.

Nicolau Ceausescu szilárdan vezeti a legsztalinistább rendszert, amely Kelet-Európában fennmaradt, s amelynek gazdasága Lengyelország után a legkétségbeejtőbb. Ennek ellenére, mivel külpolitikája összehasonlíthatóan független Moszkvától, Románia megnyerte az Egyesült Államok Különleges Kedvezményének Elvét és nagyon sok engedményt az Európai Közös Piacról.

Nyitاس helyett azonban Románia a szociális kényszert választotta. Az országban bevezették az öt évig terjedő börtönbüntetést élelmiszer elrejtéséért például és megtiltották a háziállatok kenyérrel való etetését.

EGYENSÚLY BULGÁRIÁBAN

Az összes kelet-európai országok közül Bulgária látszik a legkevésbé érintve gazdaságilag. Bulgária viszonylagosan jó gazdaságpolitikát alakított ki, óvatos egyensúlyt teremtve az utóbbi években az ipari és mezőgazdasági beruházások között. Ennek dacára a bolgárok a költségek és a kölcsönök csökkentésére kényszerülnek. Bulgária is biztonságban van a szovjet "esernyő" alatt és megmenekül a nyugati kölcsönök főlvételétől. A siker azonban egy nemvárt nehézséget is eredményezett Bulgáriának: a románok északról szinte kifosztják üzleteit. Válaszként Bulgária lezárta határait számos termék kivitelére, ideértve a húst, gabonaféléket, gyermektápszereket, textilféléket, ruhaneműt, mosógépet és porszívógépet.

Merre halad Lengyelország gazdasága ezután? — Senki sem tudja. Az országban egyértelműen egy gazdasági és politikai zárvar uralkodik. A katonai vezetés a gazdasági reform útjára szándékozik terelni az országot, de hogy pontosan hogyan és mikor, még nem megjósolható.

(AP/Dow Jones - Gazeta Mercantil - S.P.)

CSERKÉSZET

Hegyet másznak a riói Tigrisek

13.sz. Szondy György cscs.
TIGRIS ŐRS

Éppen virradt, amikor utolsó Őrsi tagunkat is felszedtük, a háromnegyed hatkor már javában útban voltunk. Célunk a "Pico das Agulhas Negras", Brazília harmadik legmagasabb hegycsúcsa.

Fél tízkor már a legfelső menedékház közelében tízóraiztunk, hogy az elkövetkezendő sziklamászáshoz erőt gyűjtsünk. Majd irány az ősvény!

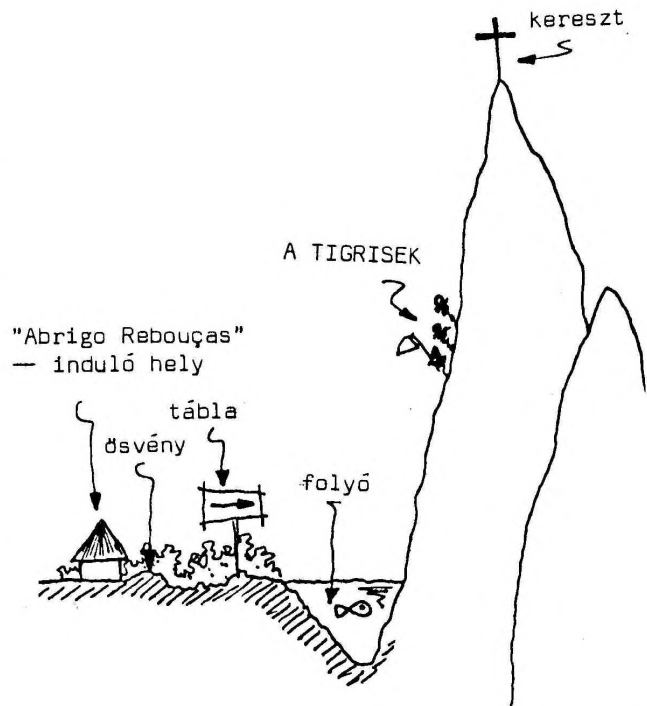
Körülöttünk mindenhol látszott az előző heti hatalmas erdőtüzek nyoma: fekete, leégett táj, az égett fű szaga, a kormos föld. Majd átkelünk a hegyi patakon és indultunk fel a sziklás hegyoldalon.

Egy ideig még tisztán láttuk az irányt, de hirtelen sűrű köd lepette el bennünket. Így történt, hogy a felhőkben járva egy másik "kéményhez" érkeztünk, a szokásos helyett.

Itt kezdődtek csak igazán az akadályok. Előttünk egy magas, meredek és bizony nagyon sima sziklafal. Leküzdése először reménytelennek tűnt, de végül is Attila egy, a falnak támasztott fatüskéjének segítségével feljutott a szikla, köztül segítségével, utána. Innen, két alagútszerű hasadékon keresztül végre egy majdnem teljesen zárt helységbe jutottunk. Csak magasan feleltünk áradt be egy kis fény, egy szűk lyukon. Ide másztunk fel nagy nehezen, majd felhúzván hátizsákjainkat, kiértünk a kéményből, a szakadék felső peremére. Innen, köztül által biztosítva, haladtunk tovább a szikla oldalán, egy keskeny vágásban, s rövid időn belül fent voltunk a csúcson, egy nagy vaskereszt tővében.

Fent süllyedt a hideg, metsző szél. A sziklák védelmében fogyasztottuk el ebédünket, hisz' már két óra volt. A hideg miatt nem tudtunk több, mint fél órát maradni. Így, miután András csokoládéját felkapta és elfújta a szél, Pisti iránytűje érthetetlen módon megbolondult, és miután felvettük leghűsiesebb pőzunkat és elsülttük a sikerünket bizonyító fényképeket, már indultunk is lefelé.

Bár Pisti jóslatához képest tizenöt percet később, mégis elkapott minket az eső, de szerencsére már védettebb helyen. Még néhány csúszás, szakadt nadrágzseb és lent is voltunk ismét a pataknál. Még világosan értünk a kocsihoz és így este fél tízre ismét Rióban voltunk, magunkkal hozva egy izgalmas, szép hegymászás emléket.

Megjelent és ingyen átvehető a

Livraria Landy

1982. évi könyvjegyzéke

Válassza ki idejében kedves könyveit
és ne feledje: a legszebb, legolcsóbb
és legszemélyesebb ajándék
A MAGYAR KÖNYV !!

LIVRARIA D. LANDY - Tel: 255-3272

Rua 7 de Abril, 252 - 5º andar

Dr. Dénes F. Tibor

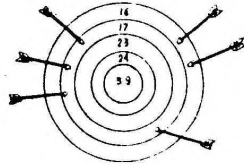
UROLOGUS

Rendelő: Av. Angélica, 2100 cj. 74
Tel: 258-8210 - lakás tel: 864-9395

REJTVÉNYEK

Gyuricza Gábor

A novemberi "Célbalövés" című feladatunk megfejtése a következő:

$$(2 \times 16) + (4 \times 17) = 100$$

MI A LOGIKA?

Állapítsa meg, milyen sorrendben, vagyis milyen logikával lettek összeállítva az alábbi számok. Segítségül csak annyit, hogy nem egy nehéz matematikai szekvenciáról van szó, hanem egy egyszerű logikai sorrendről. (Megfejtés a következő számban)

1,6,3,7,2,9,4,8,5

A SZERKESZTŐSÉG
HÁLÁSAN KÖSZÖNI
A MAGYAR KOLONIA
JELENTŐS ADOMÁNYAIT

MAGYAR NÉPI HANGSZEREK

Találjon az alábbi betűrengetegben 16 magyar népi hangszer-elnevezést, melyek vízszintesen és függőlegesen, előre és hátra vannak elrejtve.

Ugyanazt a betűt többször is lehet használni, hiszen a szavak néha egymásba fűződnek. Ajánlatos áthúzni a hangszerneveket, miután megtalálták a rejtvényben.

(Kokron Ilona)

(Rezgőhártyás hangszerek)
KÖCSÖGDUDA - DOB

(Rezgőhúros hangszerek)
KOBÓZ - CITERA - TAMBURA - TEKERŐ
CIMBALOM - KÓRÓHEGEDŰ

(Rezgőlevegős hangszerek)
DOROMB - KÜRT - TROMBITA

(Nyelvsípok)
NÁDSÍP - TÁROGATÓ

(Ajaksípok)
TILINKÓ - CSERÉPSÍP - FURULYA

K E R A T I B M O R T N Ű T
C S E M G Y Ő P Í S D Á N Ő
S Ő R E K E T I M A D Á K E
E T O K Ő M K P O R E S T R
R A T I C I T E R A T E I A
É L E S S Ő C S U Y S E L R
P I R O Ő H E G E D Í P I U
S Z E R G Y Ő N Y C S Á N B
I Ó G E D A K Ű R I Ő N K M
P F U R U L Y A Á M T S Ó A
Ű L Y E D O R O M B A T Á T
R Ő V I A D Á S Z A G R Ő R
U M B O L A M B U L O S Z O
Z O B O K Á T A L O R I Á M
N Y Ű G Ő T R É S M Á D I B
D É B T E R Ű L E P T I L I
O Á T Ó T A K O M Á T A N T
B O K Ó R Ő H E G E D Ű K A

ÚJÍTÁSOK A BARCZA-MEGNYITÁSBAN

Nemcsak a sakk-kedvelő magyarok százezrei, hanem minden sportszerető magyar ember nagy örömmel, büszkeséggel vette tudomásul, hogy az 1978. évi Buenos Aires-i XXIII. Sakkolimpián a magyar férfiválogatott világbajnokságot nyert.

Közzöljük a IX. fordulón legizgalmasabb mérkőzését — Portisch Lajos győzelmét a bolgár Radulov ellen. Felhívjuk Olvasóink figyelmét, hogy a kommentárokat saját maga Barcza Gedeon írta.

BARCZA-MEGNYITÁS

PORTISCH   RADULOV

1. Hg1-f3	d7-d5
2. g2-g3	c7-c5
3. Ff1-g2	Hb8-c6
4. d2-d4	Hg8-f6
5. 0-0	e7-e6
6. c2-c4	d5xc4
7. Vd1-a4	Fc8-d7
8. Va4xc4	

Erről az azonnali c4-re ütésről az 50-es években még úgy vélekedtünk, hogy korai a 8. —, b5 válasz lehetősége miatt. Ezért hatásosabbnak tartottuk a 8. dc: közbeiktatást, és csak jóval később derült ki, hogy a 8. Vc4:, b5 ellenjátéktól való félelmünk alaptalan. Mindkét lehetőségről tájékoztat a jelzett helyen a sakkenciklopédia.

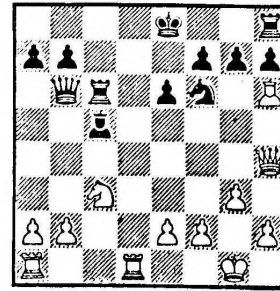
8. — — —	c5xd4
9. Hf3xd4	Ba8-c8
10. Hb1-c3	Hc6xd4
11. Vc4xd4	Ff8-c5
12. Vd4-h4!	

A sakkenciklopédia még 12. Vf4-et mondja a legerősebbnek, nyilván azzal a megfontolással, hogy 12. —, Fc6 13. Bd1-re Vb6 hatástalan legyen az f2 pont védettsége miatt. Ám a mostani játszmából rövidesen kiderül, hogy az f2 pont közvetlen védésére nincs szükség, mert közvetve védi egy kombinációs lehetőség.

12. — — —	Fd7-c6
13. Bf1-d1!	

Az első meglepetés! A sakkenciklopédia csak 13. Fg5-öt említi, de az nem ad többet kiegyenlítésnél. 13. Fc6:+, Bc6: 14. Bd1, Vb6 15. Fg5, Fe7-re pedig lásd a sakkinformátor 25. kötetében található A. Petroszjan — Agzamov játszmát.

13. — — —	Vd8-b6
14. Fg2xc6+	Bc8xc6
15. Fc1-h6!!	

A 12. Vh4-es elgondolás csattanója, a második meglepetés. Most 15. —, Ff2:+! nyilván tilos 16. Kg2, 0-0 17. Fg7:l, Kg7: 18. Vg5+ miatt.

15. — — —	g7xh6
16. Vh4xf6	0-0
17. Hc3-e4	Vb6-b4
18. Vf6-e5!	Fc5-e7
19. a2-a3	Vb4-b6
20. Bd1-d7	Fe7-g5

Nincs jobb, 20. —, Fd8 21. Bad1, f6-ra 22. Vh5 gyorsan döntene.

21. b2-b3!	

Újabb meglepetés, hiszen ütésbe álltja az alaphelyzetben védett gyalogot. Portisch nagymester azonban a támadóállásban joggal keveselte a 21. Hg5:, Bc5! 22. Ve4-gyel kínálkozó gyalognyerést, és elhárítja a 21. Bad1-re fő-tal kikényszeríthető vezércserét is, noha az utóbbi elágazásban szintén kétségtelen világos döntő fölénye. A játszmalépés tehát helyet nyit b2-n a világos vezérnek 21. —, f8 esetére. Megemlítést érdemel még, hogy b3 helyett 21. b4 kevésbé hatásos 21. —, f6 22. Vb2, Bc4 miatt.

21. — — —	Vb6xb3
22. He4xg5!	

Most már — ellentétben az egy lépéssel korábbi ütéssel — döntő erős, hiszen a sötét vezér b3-ról nem támogathatja Bc5-öt.

22. — — —	h6xg5
23. Ve5xg5+	Kg8-h8
24. Ba1-d1	Vb3-c2

24. —, Vb2-re 25. Bf7:l, Bg8 26. Vh6 vagy a 25. —, Bcc8 eltérésre 26. Bh7:+!, Kh7: 27. Bd7+ után védhetetlen a matt, 24. —, Va3:-ra pedig 25. Vf6+, Kg8 26. Bld4 után a mattfenyegetés ellen nincs védelem.

25. Vg5-f6+	Kh8-g8
26. Bd1-d4	Vc2-g6

26. —, Ve2:-re megint Bf7:l

27. Vf6-f3	h7-h5
28. Bd7xb7	e6-e5
29. Bd4-h4	Bf8-d8
30. Vf3xh5	Vg6xh5
31. Bh4xh5	f7-f6
32. Bb7xa7	Bd8-d2
33. e2-e3	Bc6-c1+
34. Kg1-g2	Bd2-d1
35. Bh5-f5	Sötét feladta.

AZ OLVASÓKTÓL

Tisztelt Szerkesztőség!

Meglepődve és megrökönyödve olvastam a SZÓVAL 6. számában Dr. Gácsér Imre cefolatát, helyesbítéseit, melyekkel a velem közölt interjú "tévés információ alapult", "helyesbítésre szoruló", "a valóság-nak nem megfelelő", "tárgyi" tévedéseket igyekeznek kiigazítani.

Ő telefonon értesített engem, hogy Flórián Tibor kérésére hozzászól az interjúban elmondottakhoz. Beszélgetésünk alkalomával említettem Imre páternek, hogy a SZÓVAL szerkesztőségének adott interjúban közölt minden kijelentésemet hitelt érdemlően tudom bizonyítani.

.....
A) Az Amerikai Erdélyi Szövetség, Teleki Béla gróf vezetésével Erdélyből — idézek Imre páter kritikájából — "keleti Svájcot, a három nemzetiség, magyar, szász, román önkormányzattal rendelkező" kantonját igyekeznek megteremteni. Azért, mert — írja Imre páter — "az akkori helyzetben ez látszott a legkönnyebben elérhetőnek". /Imre páter Flórián Tibort idézte: Szerk./

Az "akkori helyzetben" Erdély a román királyságnak, az Entente szövetségének olyan kincs volt, amelyről az adott nemzetközi helyzetben semmiféle módon nem vált volna meg, a győztes hatalmak pedig nem választották volna el tőle. Nos, a történelmi leckén okulva, az Amerikai Erdélyi Szövetséggel ellentétben, mi az Erdélyi Világszövetség: Erdélynek Magyarországgal való újraegyesítéséért, a moldvai és az erdélyi magyarság felszabadításáért küzdünk.

.....
Minden olvasott ember tudja, hogy amikor Erdély független volt, akkor Erdély volt Magyarország. (Sajnos ők olyan erdélyi Svájcot akarnak, ahonnan Magyarország számlázva van). Ha valakik, valaha erőszakkal megalakítanák a független Erdélyt, a "keleti Svájcot", azt hiszem, én támogatnám. De, mert demokratikus népszavazásokkal akarják — hatvan év román elnyomás, betelepítés, a magyarság szétszórása, erőszakos magyartalanítás, a magyar zsidók és magyar svábok elűldözése után — egy ilyen népszavazás a magyarság hátbaütését, a magyarság érdekeinek és jogainak eltemetését és egyáltalán a Keleti Svájc-kísérlet megbukását jelentené. Szerintünk, ha népszavazás "lesz", akkor Erdély sorsáról az egész magyar népnek kell majd döntenie, mert Erdély a magyar

népé. Telekiék szerint az erdélyieké, olyannyira, hogy az Amerikai Erdélyi Szövetség alapszabálya szerint abba csak erdélyi tartozhat.

B) Imre páter kritikájában éreztetni akarja, hogy tudatlanságból, vagy kommunista szimpátiából Lukács Györgyöt, Illyés Gyula barátját dicsérem. Ez ismét félreismerése a helyzetnek. Illyés éppen olyan kommunista, mint Lukács volt. Mindketten büszkeségei a magyarságnak. Sajnos nem ismertem Lukács Györgyöt, se Illyést, de olvastam tőlük és hallottam felőlük. Illyés Gyula is írja, hogy Lukács jó magyar és becsülletes kommunista volt. Az egyik nem zárja ki a másikat.

Illyés Gyula üzenetével kapcsolatban Imre páter azt írja, hogy itt is tárgyi tévedést követtem el. Nem hiszem. Imre páter szerint "Lukács György...soha ilyen üzenetet nem küldött a külföldi magyarságnak, ...mert egyrészt meggyőződése ellen cselekedett volna, másrészt tőle, a marxista filozófustól mégsem volt várható, hogy összedtközésbe kerüljön ilyen gesztussal a mindenható párttal". — Nos, saját és mások véleménye szerint egy világszerte elismert filozófus zsenialitása nem merülhet ki abban, hogy keskenyvá-gású emberként, centiméternyi pontossággal mérí ki önmaga szellemiségének munkaterletét, rettegve az esetleges túllépésektől. Az ilyen mentalitás elve kizárná egy jelentős életmű megszületését. Ezzel szemben felkészültségének, pártosságának egyenesen ellenpróbája és méltó megmértettsége az alábbiakban közölt irodalmi részlet:

VITA AZ AJTÓ ELŐTT

De mintha ezt a jó tanítást az ajtón be-lüliek is számításukba vették volna a rossz szolgálásában.

És akkor a döbrömbölés? Lukács György indulatos állásfoglalása, rögtön megparáz-szó túrelmetlensége, melyet csak azért csi-holtam volt ki, hogy az én fölfogásomat se-gítse?

A döbrömbölést kell — nem kétséges — felelősen közcselekvéssé tenni, oly fegyel-mezett együttes mozgalomra, hogy végül ne csak döngjön, de törjön is be az az ajtó. Akár Krisztus Ugyenek — védelmeben.

De miképp? Hogy végül mégse késülnek vele. Mert az addig törtékért is — ki a felelős?

(Illyés Gyula: Szellem és erőszak, Magvető Könyvkiadó, 180. oldal)

Úgy érzem, hogy nekem, Dr. Gácsérnak és a többieknek az erdélyi kérdésben nem egymás ellen, hanem egymásért, egymást kiegészítve, segítve kell szólnunk, hogy az erdélyi magyarság nemzeti felszabadításáért "fegyelmetlenül együtt dörömböljünk".

C) A Szabad Európa Rádióval kapcsolatos megjegyzésem cáfolata nélkülöz minden logikát.

A Szabad Európa Rádió céljai nem mindig azonosak a magyar nép érdekeivel, sőt az erdélyi, a csángó és a szlovákiai magyarság esetében éppen ellenkezőek. De ha még ez sem elég, idézem a Magyar Jogászok Nemzetközi Szövetségének, Dr. Vargha Lászlónak nemrég nekem írt leveléből a következő részletet:

"Nem álltam meg a magyar ügy tájékoztatása terén a külügyminisztériumnál. Münchenben nemrégiben előadást tartottam a magyar úgyról, ahol a Radio Free Europe több alkalmazottja is ott volt. Az egyik felszólaló keserűen szövegelt, hogy a Radio Free Europe magyar programjában az erdélyiekre nem szabad beszélni. Tiltott. Nem hittem a fülemnek. Megkérdeztem a barátaimat, akik a rádiónál dolgoznak. Válaszuk inkább beismerés, mint tagadás volt".

Az Erdélyi Világszövetség Clevelandban 1981. november 28-án Nagygyűlést tartott a világ különbszű részein élő erdélyi frakciók közötti nézeteltérések tisztázása érdekében.

Meg akarjuk, meg kell találjuk a módot, hogy mi magyarok is, testvérek gyanánt, együtt dolgozhassunk a magyar nép jövőjéért, Európa békéjéért, a román-magyar barátságért, Illyés és Lukács dörömböléséért, a nyugati és keleti kereszténységért, valahogy úgy, hogy az úgyból végre a szerencsétlen magyar népnek is legyen előnye.

Zolcsák István (1981. végén)

BRAZILIAI MAGYAR EVANGÉLIKUS EGYHÁZKÖZSÉG
ISTENTISZTELETI RENDJE

Febr. 14-én: Vasárnap d.e. 10 órakor

Febr. 21-én: Vasárnap d.u. 6 órakor

* * *

Kedves Szerkesztőség!

Alaposan megkésve, de azért nem "Üreg tatai vállveregetéssel", hanem inkább saját lelkiismeretem megnyugtatóra írom a sorokat, hogy "megmondjam a véleményemet" vállalkozásokról.

Hihetetlen nagy jelentőségű és fontosságú eseményként rázott fel ez a tény a magyar kultúra, faji és nemzeti összetartozási érzés fokozatos elhalványulása feletti bánatos hangulatból ebben az idegen országban. Valóságos csoda! Mert... ezek a fiatalok itt születtek már, idegenben nevelkedtek és úgy uralják őseik nyelvét, mint szülők, vagy nagyszülők. De ezen túl is, anyanyelvünk drága szavain keresztül biztató üzenetet is jelentenek az itt-élő honfitársaknak, főleg az Üregedő, ritkuló-sorú, régebbi bevándorlók, menekülteknek. "Az idegen tengerből még itt-ott kimagasló magányos kis szigeteknek" el akarják juttatni a magyar egybetartozás és közösségi érzés, már itt ezen a földön kikelt és felnövekedett új hajtásainkat és termésainek eredményeit.

Sokan közülünk nem fogjuk fel ennek az eseménynek a fontosságát és jelentőségét, talán idő-, talán belátás-, vagy egyszerűen gondolkodás hiánya miatt. Hiába döngetjük mellünkét esetleg kihívóan is "jó magyarságunk" fitogtatásával; hányan mondhatják el közülünk, hogy gyermekeink és főleg unokáink közül, melyik beszél és ír tökéletesen magyarul!? És különösen, ki tudna és merne magyar nyelvű újságot szerkeszteni közülük? Hiába hangoskodunk, be kell ismernünk, hogy a magyar kultúra és nemzeti összetartozás gyakorlati kivitelezésére irányuló törekvések megvalósítását csak utódaink folytathatják. Ők menthetik meg egyedül a végleges pusztulástól — idegen földön — ezeket az eszméket, halálunk után.

A jövődőt ők már maguknak építik, és nem nekünk, Üregeknek! De azért ne hagyjuk magukra törekvéseikben és főleg ne akadályozzuk, csupán azért, mert ők nem azt gondolják sokmindenről, amit mi, és nem úgy gondolják és értik, mint mi, az elavult világszemléletünkkel!! Támogassuk ezeket a fiatalokat, ahogy tudjuk; legalább azzal, hogy előfizetünk lapjukra és megszívleljük a mondanivalójukat. Annyi szeretetnek minden szülőben kell lenni, hogy engedjen egy kicsit a konokságából gyermekeinek javára; a saját nemzete gyermekei — a jövődő hordozói javára és érdekében, mely végeredményben a magyarság jövődőjét és fennmaradását jelenti — Magyarországon határon kívül.

Szívélyes üdvözléssel, kívánok sikert,

Dr. Valent Ernő (Rio de Janeiro)

MAGYAR KOLONIA

SZABADEGYETEM

Kedves Honfitársaim!

Több, mint 50 éve tartózkodom Braziliában és folyton azon gondolkodom, miért a piros-fehér-zöld a magyar zászló színei. Talán, ha csak egyszínű volna, nem jelentene nagyobb érdeklődést magamfajta elmélkedők számára.

Mivelhogy három színe van, felkeltette a figyelmemet; talán azért három színű, mert biztosan valami üzenetet hordoz a magyarság számára.

Csak nézegetem és gondolkodom rajta. Talán a fehér azért van középen, hogy üszszetartsa a pirosat meg a zöldet.

De gondolkozzunk néhány pillanatig együtt, s rájöhethetünk, hogy a mi kolóniánknak is három színe van, azzal a különbséggel, hogy azok soh'sincsének együtt. Vanak a pirosak, akik nem barátkoznak sem a zöldekkel, sem a fehérekkel.

Eközben a zöldek sem barátkoznak a másik két színnel. A fehérek néha meghívják a pirosakat meg a zöldeket egy vacsorára, vagy egy üszszzejövetelre. Ilyenkor üszszetalálkozik a három szín, de másnap már mindenki visszaiparkodik a saját színe alá és el továbbra is, mint azelőtt.

Nem tudom miért, de a mai napig senki sem tudta véglegesen üszszehozni a három "szűkevényt".

Most is próbálkozik egy kis fiatal csoport a nehéz feladattal, de még az eredmények jelentéktelenek. Lehet, hogy "szóval" nem könnyű a feladat, de mégis jóindulatú fiatalságról van szó és már azért is, mert fiatalok az indítványozók, megérdemelnék, hogy a három makrancos "szűkevény" legalább hozzászólna valamit és jobban figyelembe venné a magyarságát s hazánk háromszínű zászlajának piros-fehér-zöld-jelentését: a zászló színei együtt lobognak.

Miért ne doboghatana a mi magyar szívünk is együtt? Gondolkozzunk ezeken, honfitársaim!

Talán ha üszszeállnánk, könnyebb lenne a leszármazottaink magyarságának megtartása, nem gondoljátok?

Honfitársi üdvözléttel,

Vásárhelyi Benő László

*

A Könyves Kálmán Szabadegyetem 1981. előadássorozatát egy rendkívüli előadással zárta le. December 3. szerdáján Dr. Vargha László ügyvédet, volt országgyűlési képviselőt és a Szabad Magyar Jogászok Világszövetségének elnökét hallottuk "MI MARADT A MAGYAR FORRADALOMBÓL?" című előadásában.

A New Yorkban élő és praktizáló ügyvéd a világpolitika és a magyar emigráció egyik főgócponjtján, az események és információkat első kézből látja — hallja. Sok mondanivalója volt számunkra, a São Paulo-i magyar kolónia számára; számunkra, akik valahol a magyar emigrációs élet peremén lógatjuk le a lábunkat... (csak azért nem a nagy "nix"-be, mint a mesebeli Hány János, mert túlünk délre még ott van az argentinai magyar kolónia...)

Az előadó gondolatait onnan kezdte fűzni, hogy az 1956-ban nyugatra érkezett magyar menekült akkor milyen világot talált s ez a világ 25 év alatt milyenre változott.

Az előadás mindvégig magával ragadóan pergett, érdekfeszítő részleteket, fürgén pergő gondolatokat hallottunk. A szép magyar stílus, az elegáns mondatszerkesztés elárulta az író.

Az előadás után Dr. Vargha László 1981-ben megjelent könyvét dedikálta, melynek címe: "Kérjük a vádlott felmentését".

A roppant informatív előadás után azzal a jóleső érzéssel indultam haza, hogy a külföldön élő magyarság még egy harcosát ismertem meg, aki se pénzt, sem fátadtságot nem kímél, ha alkalma van a magyar ügyön lendíteni egy kicsit.

(Piller Éva)

GRATULÁLUNK

KASZNÁR ERZSIT, a riói Szondy György cserkészcsapat volt parancsnokát 1982. január 9-én avatták a jogtudományok doktorává Rio de Janeiróban. Az ünnepélyes avatási szertartás jó 40 fokos riói hőségben bonyolított le. Erzsi idekint született, mégis 6 más idegen nyelv mellett, hetediknek anyanyelvi szinten beszél és hibátlan helyesírással ír magyarul. Évfolyamában 300 hallgató között második helyen végzett, aminek következtében az avatási szertartás során külön ünneplésben részesítették. Fél ponton múlt, hogy nem lett osztályelső. A riói magyarok meleg szeretettel tolmácsolják legjobb kívánságaikat a kolónia legifjabb jogtudorának. Szondy György cserkészei és cserkészlányai pedig büszkék közszerepetben álló volt parancsnokukra.